

VENIȚI DE LUAȚI LUMINĂ!

HRISTOS A ÎNVIAT! ȘI NOI VOM ÎNVIA*

În slujbele Bisericii și în predici, în orașe și sate, am comemorat în tot cursul anului activitatea și slujirea pământească a Mântuitorului și întreaga Sa înviatăură. Iată-ne acum în fața celui mai mare eveniment al tuturor timpurilor, care s-a putut petrece în lumea noastră, și anume evenimentul Învierii Sale din morți.

Săptămâna Patimilor de dinaintea de Înviere i-a înspăimântat și i-a descurajat pe ucenici și pe toți cei care L-au cunoscut și i-au ascultat învățăturile și pildele, care i-au văzut minunile săvârșite cu oamenii și cu natura. Vindecase ologi, orbi, slăbănogi, înviase morți, precum pe Lazăr, pe fiul văduvei din Nain și pe fiica lui Iair, dar acum El însuși nu putuse evita răstignirea și moartea Sa pe cruce.

Toți L-au părăsit. Toți s-au îndoit de El. Până și Petru care se lăudase cu vitejia lui și promisesse că îi va rămâne credincios până la urmă, și el s-a lepădat de trei ori, de frică, în fața unui slujitor mărunț al curții Marelui Arhieru.

Deși ucenicilor le spusese dinainte „că va învia”, toți au uitat. La picioarele crucii n-au mai rămas să-L plângă decât Maica Domnului și tânărul apostol Ioan. Să-L plângă și să-L îngroape.

E drept să ne punem întrebarea: cum a fost cu putință ca tocmai ucenicii Lui să-L părăsească? Răspunsuri găsim, chiar dacă, la prima vedere, ele ne par nesatisfăcătoare. Erau oameni și nu fuseseră încă întăriți cu putere de Sus, cum vor fi întăriți la Pogorârea Duhului Sfânt. Erau oameni fricoși și slabi. Și-apoi, văzându-L pe Iisus judecat, condamnat, batjocorit, răstignit, nu puteau înțelege cum de nu-și arătasese puterea față de cei care îl judecau și îl batjocureau, așa cum și-o arătasese de atâtea ori în cei trei ani și jumătate de când îl cunoșteau.

Nici noi n-am înțelege, dacă n-am ști, acum, că era hotărât în Sfatul Treimic ca așa să se petreacă lucrurile. Iisus s-a lăsat pe Sine judecării, batjocurii și morții, ca oricare dintre pământenii, s-a lăsat îngropat, pentru ca minunea Învierii a treia zi să fie cu atât mai copleșitoare. Să fie argumentul suprem că avea putere și stăpânire asupra vieții și a morții. Știa că numai așa își va putea impune înviatăura fără putință de tăgădat și că, numai așa, îi va convinge definitiv, pe toți, că era Dumnezeu, unul din Treime, și că înviatăura Lui era dumnezeiască și obligatorie pentru toată suflarea omenească de atunci și din totdeauna. Căci de ceea ce vine de la oameni te mai poți îndoi, dar nu te poți îndoi de ceea ce vine de la Dumnezeu.

Învierea a făcut din creștinism o religie universală. Și iată că ea s-a și întins în toată lumea și a devenit poarta prin care omenii pot, de atunci încolo, să-și priceapă rostul pe pământ și să-și pregătească cu grijă viața viitoare. Căci Învierea Domnului a vrut să ne spună și acest lucru: că și noi vom învia. Că moartea nu e dispariție în nimic, ci e o trecere într-o altă viață din care este întoarcere. Din Învierea Domnului vine credința noastră în nemurire. Sfântul apostol Pavel găndește corect atunci când proclamă: Dacă Hristos a înviat, și noi vom învia (I Cor. XV, 12). Dacă Hristos a înviat, există nemurire. Există înviere.

Minunea Învierii Mântuitorului e o minune să-

Am fost cândva mormântul nou, în care Niciicând vreun mort nu mai fusese pus; Mormânt deschis în lungă așteptare Ca să-l primesc în mine pe Iisus.

Și iată, mâini de ucenic pioase, Mi L-au adus în giulgi înfășurat; Cu zvon de rugăciuni și de prinoase, În mine, ca în groapă L-au culcat.

A stat dormind sub lespede a uitării, Cu străji de gânduri aspre strâjuit

vârșită cu Sine. Ea se adaugă și le incununează pe toate celelalte, săvârșite cu natura — de exemplu potolirea furtunii — și cu oamenii.

Poporul nostru binecredincios crede în Înviere, așa cum crede că după azi urmează un mâine, și după iarnă urmează primăvara. De aceea în toate familiile de creștini ortodocși, slajba înmormântării nu e o slujbă a disperării ci e o slujbă a speranței. E afirmarea puternică a credinței că despărțirea e temporară. Și cât de mult cei care rămân se roagă pentru cei care pleacă, dau de pomană în numele lor, îi vizitează la morminte, tot așa cum noi toți, prin fapte de milostenie și prin credință dreaptă, prin mergerea la biserică și prin spovedanie, ca și prin celelalte Sfinte Taine, ne pregătim un loc bun în lumea de dincolo.

Toate aceste fapte ale noastre vin din credința în faptul Învierii Domnului și în învierea noastră.

Noi n-am fost contemporani cu Învierea. Totuși o credem cu toată forța inimii și a minții noastre, așa cum au crezut-o de două mii de ani moșii și strămoșii noștri. Și cum să n-o credem? Ce-am ști noi despre noi înșine, despre viață și despre moarte, despre pământ și despre cer, despre arbori și despre stele, despre tot ce există, dacă n-am crede în Dumnezeu și în Înviere? Am fi niște rătăciți, și nici o

(Continuare în pag. a 2-a)

Al vostru al tuturor de tot binele voitor și pururea rugător către Domnul

† ANTONIE

Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului

* Pastorală la Ziua Învierii Domnului, 1995.

Învierea ca eliberare

„Veniți toți credincioși să ne închinăm Sfinței Învieri a lui Hristos, că iată, a venit prin cruce bucurie la toată lumea”.

Învierea din morți îl arată pe Mântuitorul Hristos ca eliberator al celor din captivitate; al celor care aici sunt în captivitatea ignoranței și a păcatelor, a celor din iad aflați în captivitatea directă a satanei.

Pentru viața noastră de aici, care de multe ori nu este decât un prizonierat în prejudecii, în îngustimea minții și micimea sufletească, Învierea Domnului reprezintă așadar o eliberare, o înălțare a oricărui lanț interior, blocaj, a oricărui barieră.

Dacă însă ne-am eliberat de păcat și bariere, ce mai rămâne dincolo de ele? Desigur rămâne adevărul despre om, despre cine suntem, despre destinul nostru în lume. Și intrucât adevărul ne va face liberi (Ioan 8, 32), Iisus Hristos tocmai de aceea a venit, să ne descopere adevărul despre om, și aceasta confirmă funcția Sa de eliberator manifestată culminant în Înviere.

Intr-adevăr, deși vorbește despre Dumnezeu Cel ce restaurează pe om, Sf. Scriptură este o carte ce are în vedere îndreptarea și mântuirea omului, deci este mai curând o carte despre om.

Care este așadar adevărul eliberator despre noi? Adevărul este că noi suntem chipul lui Dumnezeu și deci chemați la împărăție.

E drept că înainte de Hristos s-a tras un semnal de alarmă cu privire la necesitatea cunoașterii adevărului despre noi: „Cunoaște-te pe tine însuși!” spunea grecii, încercând parcă să conștientizeze lumea de importanța identității noastre autentice. Dar cum să te cunoști fără un ghid? „Cum voi cunoaște de nu voi avea un povătuitor?” (Fapt. Ap. 8, 31) răspunde famenul etiopian. Și atunci Mântuitorul intervine, descoperă, luminează, îndrumă, eliberează, mântuiește.

Mântuitorul ne arată că adevărata cunoștință de sine nu se poate realiza decât prin credință și în Hristos.

Învierea Fiului lui Dumnezeu confirmă toată învățătura Sa despre om, este o pecete și o garanție a validității și superiorității acestei învățături, este o

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Dr. Theodor Damian

Învierea sufletului din moartea păcatului

Aceste două fenomene sufletești, unul cauză a celuilalt, sunt — de multe ori — chiar hotărâtoare pentru lămurirea proceselor morale din sufletul omnesc. Cu toate acestea, fenomenele menționate nu sunt apreciate de toți la valoarea lor morală. Sunt oameni care nu voiesc să le înregistreze, iar alții — credincioșii formali — le neglijează, prin faptul că ei nu raportează viața lor la mântuirea sufletului. În ochii acestora fenomenele amintite sunt disconsiderate ca un fapt care nu le poate răscoli adâncul sufletului, ca ceva fără nici o rezonanță sufletească. Această apreciere morală, firește, nu poate fi acceptată.

Fenomenele de mai sus departe de a nu fi înregistrate sau neglijate, au valoarea lor morală specifică: nu-i totuși să trăiești și să mori în păcate sau să trăiești și să mori renăscut, restaurat sufletește. Aspectul din urmă este de o covârșitoare valoare morală.

Învierea sufletească, renașterea spirituală este făgăduită de Dumnezeu: „Vă voi da inimă nouă și duh nou voi pune în voi” (Iezechiel 36, 28); „Atunci voi da popoarelor buze curate, ca toate să se roage Domnului și cu răv-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Ieremia B. Ghită

Adeverirea Învierii Domnului

Pentru oricare creștin, care îl mărturisește pe Hristos ca Domn și Mântuitor al său, învierea este o problemă de destin, de viață și de moarte. Din ea pleacă și în ea se sfârșește întreaga existență creștină: „Dacă Hristos n-a înviat — spune Apostolul — zadarnică este credința voastră, sunteți încă în păcatele voastre; și atunci și cei ce au dormit în Hristos au pierit. Și de nădăduim în Hristos numai în viața aceasta suntem mai de plâns decât toți oamenii. Dar acum, Hristos a înviat din morți, s-a făcut începătura celor adormiți” (I Corinteni 15, 17-20).

Învierea Domnului se înscrie în primul rând și în mod esențial ca o biruință a vieții asupra păcatului și a morții, „căci deoarece moartea a venit prin om, prin om și învierea morților; căci precum toți mor în Adam, așa toți vor fi făcuți vii în Hristos” (I Corinteni 15, 21-22).

Dar nu toți oamenii pot înțelege această minune, și de aici au apărut de-a lungul vremii îndoielile. Minte vrea să știe, să cunoască, să verifice, să nu se înșele... Este iscoditoare, caută mereu, este neliniștită, formulează concepte, combatte idei, pune mereu întrebări asupra existenței și destinului uman, este de multe ori oscilantă și chiar derutantă...

Și astfel încă dintru început a apărut diversitatea întrebărilor și îndoielilor cu privire la învierea Domnului. Pentru cei ce au văzut mormântul gol și cei ce s-au întâlnit cu Iisus cel înviat, neîncrederea și teama s-au transformat în bucurie, credință și mărturisire. Ei au devenit primii propovăduitori ai Învierii. Ei l-au văzut, au stat de vorbă cu Domnul sculat din morți și nu puteau tăcea, încât mărturisirea lor că Hristos a înviat devine însuși salutului de întărire și de despărțire. Era un salut deosebit, ce nu se mai întâlnește până atunci, ca minunea însăși. El exprima însă o convingere fermă, o bucurie de neclintit, ceva ce se cerea să fie comunicat și altora. Nu putea fi reținut numai pentru sine. E mărturisirea unei irevocabile convingeri ce se vrea comunicată și împărtășită.

Dar au fost chiar atunci și din aceia care nevăzându-L pe Iisus cel înviat, s-au îndoit. Nu au putut crede până ce nu au văzut și până ce nu au constatat că este un adevăr. Abia atunci au fost și ei inundați de bucuria biruinței mormântului gol...

Au apărut însă și vrăjmașii învierii, ca unii pe care această minune îi incomoda cumplit.

Le anula toate planurile și toate acțiunile pornite împotriva Galileanului crucificat. Învierea ar fi făcut ca biruința lor pe care o considerau sigură la un moment dat să se destrame și atunci „sminteala de pe urmă ar fi fost mai mare decât cea dintâi”. Și au pornit repede la fapte. Evanghelia ne spune că cei ce erau dușmanii învierii Domnului „adunându-se împreună au dat ostașilor arginți mulți, zicând: Spuneți așa: ucenicii Lui venind noaptea, L-au furat, pe când noi dormeam. Și de se vor auzi acestea la dregătorul, noi îl vom îmbuna și pe voi fără grijă vă vom face. Iar ei luând arginții au făcut

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Prof. Sorin Cosma

Sfântul GHEORGHE: Răbdare în suferință

Sfântul mare mucenic Gheorghe a fost unul dintre numeroșii creștini de la începutul secolului patru, care și-au dat viața pentru Iisus Hristos, atunci când asupra Bisericii s-a abătut ultima și deosebit de sângeroasă prigoană dezlănțuită de împăratul roman Dioclețian.

Sf. mucenic Gheorghe s-a născut în provincia Capadocia, din părinte evlavios creștin și a primit o educație aleasă și o cultură temeinică în școlile înalte ale timpului. Tatăl său era un militar distins și ajunsese la o dregătorie mare și de încredere în conducerea treburilor de stat. Muri, însă, de tânăr, iar mama nu se mai recăsătorii, ci se dedică educației fiului său, Gheorghe, în duhul frumuseții duhovnicești de învățătură a scrierilor sfinte, a rugăciunii și a unei purtări frumoase față de oameni.

Urmând profesiunea tatălui său, tânărul Gheorghe a intrat în cariera militară și a ajuns repede, la vârsta de numai 30 de ani, general

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. Achim Băcilă

ÎNVIERE

Înmormântat în noaptea nepăsării Și cu tăceri adânci pecetluit.

Dar Tu ai înviat, Lumină Lină, Și totul s-a umplut de străluciri Azi bucuria, trâmbiță divină, Zvoneste imnul veșniciei iubiri.

Acum, mormântul este Basiliadă, În care gândurile — perelini — Cucernice către Tine se ridică Și Tu spre ele mila ți-o înclini.

Maica TEODOSIA

(Urmare din pag. 1)

dovadă ireductibilă a măreției demnității umane.

Pentru noi cei ce trăim în perioada de după Înviere credința în Înviere este capitală în înțelegerea de sine, cunoașterea și definirea propriei noastre persoane, în devenirea și mântuirea noastră. Aceasta pentru că ceea ce cred mă face să fiu cel ce sunt. Ce cred aceea devin. Credința formează, reformează, transformă omul, sufletul său, viața și gândirea sa. De aici și riscul credinței, căci dacă nu cred în ceea ce trebuie să cred atunci devin ceea ce nu trebuie să devin, și deci în loc să-mi reformez viața, mi-o de-formez și mă pierd. Așadar în acest sens, a crede e important, dar a crede în *Hristos* este capital, decisiv. Riscul credinței mai are și un

alt aspect: de obicei noi credem în ceea ce *vrem* să credem, și sunt așa de multe lucruri care se cer crezut! În ce să credem? Cum știm că lucrurile, ideile și idealurile, persoanele, învățăturile în care credem sunt cele adevărate? Și iată aici iarăși Învierea Domnului ne apare ca un criteriu de selecție, teme și garanție a puterii, superiorității, veridicității, unicității credinței în Hristos Dumnezeu.

Dacă omul este o creatură specială extraordinară, dacă posibilitățile sale sunt extraordinare, atunci și criteriile sale trebuie să fie extraordinare, iar Învierea lui Hristos este un fapt și un criteriu extraordinar. Cum știm că Învierea este un criteriu extraor-

dinar, valid și real? Pentru că ea coincide cu cea mai constantă și profundă (adesea ascunsă, neconștientizată pe deplin) aspirație a omului dintotdeauna: *nemurirea*.

Învierea este dovada posibilității de a nu muri, *posse non mori*, dată de Dumnezeu omului și pierdută de om în paradis din pricina neascultării. În Hristos ea se dă a doua oară, Învierea lui Hristos reprezentând continuarea drumului întrerupt de om demult, ea este o întoarcere la origini și o așezare a omului cu fața spre nemurire.

Într-o lume în care moartea face ravagii, pe o planetă considerată deja suprapopulată, într-o societate plină de tot felul de crize, probleme, dileme, maladii, contradicții, manipulare și ignoranță, Învierea lui Hristos devine din ce în ce mai necesar și imperativ relevant, mai vital semnificativ. Avem vreo alternativă? Cine ne va mântui? Știința și tehnica? Filosofile materialiste sau raționaliste? Magia și ocultismul? La timpuri grele trebuie o credință mare; la timpuri extraordinare trebuie o credință extraordinară; ori Învierea lui Hristos este acest act extraordinar iar credința în Învierea Lui și a noastră este un act de curaj extraordinar de asemenea, chiar dacă ea poate să pară nebunie și sminteală pentru păgâni sau necredincioși, tocmai de aceea, și cu atât mai extraordinară.

Credința în Înviere ne introduce în taina vieții și a morții. Taina este ascunsă și mare: „Cine ne va prăvăli nouă piatra de pe ușa mormântului?” (Marcu 16, 3). Mormântul este taina. Deci cine ne-o va descoperi pentru a ști cum să trăim drept? Numai unul singur: Hristos Domnul. El este cel ce a zis: „Eu sunt viața”,

„Eu sunt Învierea” (Ioan 11, 25); El este cel ce a înviat din morți „cu moartea pe moarte călcând”. Cine va ridica pânza de întineric de pe ochii lumii? Învierea lui Hristos. Ea este răspunsul la orice întrebare.

„Cine ne va ridica nouă piatra...?” Piatra este pecetea, iar pecetea este cifra, iar cifra stă mut ca o piatră, și în fața cifrului stăm neputincioși ca în fața greutății pietrei ce depășește puterile umane de ridicare. Trebuie deci o intervenție extraordinară, supranaturală: Ingerul El ridică piatra, îndepărtarea pietrei descoperă Învierea, Învierea e calea.

Mulți cred în Înviere pentru că nu se întâmplă în fiecare zi. Ar fi însă anormal ca să se întâmple în fiecare zi Ideea de Înviere, aceasta este ceea ce conțenează, ceea ce ne interpelează, ne frapează, ne trezește la realitate. Ideea de Înviere este ceea ce ne trebuie. Învierea lui Hristos a dovedit că ideea de Înviere nu este o abstracțiune a minții umane, ci o realitate posibilă.

Încă o dată, ideea de Înviere, confirmată de Învierea lui Hristos, adevărate și dă un nou temei celei mai intime, mai curajoase, mai incredibile și adânci dorințe a omului și omenirii: *nemurirea*. Ea arată convingător că omului nu putea să-i fie dor de ceea ce e real, inexistent. Iți este dor de ceea ce nu mai ai dar care ți-a aparținut în mod real. Deci dorul omului după Dumnezeu manifestat în neîncetate feluri de către om de la începuturile sale și până azi se dovedește a nu fi nicicum o caracteristică patologică a comportamentului său ori o deviație a unei minți alienate, ci dimpotrivă, dovada supremă a celei mai nobile și sănătoase vieți, singura în strictă conformitate cu destinul dat de Dumnezeu omului.

Popas spiritual la Vălenii de Munte

Vălenii de Munte este o localitate cu adânci rezonanțe în istoria și spiritualitatea românească, datorită personalității excepționale a marelui Nicolae Iorga, istoric și om de cultură de înalt prestigiu pe plan intern și extern, supranumit pe bună dreptate de contemporani „apostolul neamului”, pentru patetica sa identificare cu marile momente și idealuri ale istoriei noastre naționale.

Deși orginar din nordul Moldovei, mai precis din Botoșani, o mare parte din viață și-a legat-o de acest pitoresc orașel din centrul țării, în care a întemeiat vestita Universitate de vară și alte așezăminte de cultură, de unde au pornit raze de lumină și impulsuri de avânt național pentru întreaga suflare românească.

Dacă, într-o conjunctură istorică nefecită, N. Iorga a fost răpus truște de unii, regimul opresiunii comuniste a căutat să-i ucidă spiritul, să șteargă până și urmele pașilor lui, pași de pelerin neobosit, care a străbătut cu o neîntrecută dragoste de neam toate plaurile românești. Dar, „biruit-a gândul” după vorba cronicarului. Cu ani în urmă s-a înființat aici „Muzeul Nicolae Iorga”, iar în 6 decembrie 1991 — ziua Sfântului Nicolae — s-a înființat tot la Vălenii de Munte Fundația „Nicolae Iorga” datorită unui grup de entuziaști, între care chiar domnul Mihai Drăgănescu, pe atunci președintele Academiei Române iar pe plan local neobosită și însuflețită doamnă Voichița Dimitriu, devenită președintele executiv al noului așezământ. Scopul acestui nou așezământ, conform statutului, este multiplu, în primul rând reînvierea activităților de altădată, în spiritul lui N. Iorga, ba chiar și mai mult.

Aceste lucrări le-am aflat cu ocazia popasului petrecut aici de Sfințele Paști, la invitația părintelui Ion Albescu, parohul bisericii „Mănaștirea” din centrul orașului. Popasul a durat de la începutul Săptămâni Mari până la Duminica Tomii. Vreau să precizez că, deși octogenar, semnatarul acestor rânduri a fost hirotonit la începutul anului 1992 ca preot misionar în cadrul nou-înființatei eparhii a Târgoviștei și Muscelului, de către I.P.S. Arhiepiscop Vasile, titularul eparhiei. În această calitate am fost invitat de părintele Albescu, pentru a-l ajuta la sfintele slujbe și în întreaga activitate legată de marea sărbătoare a creștinătății, parohia sa fiind cea mai mare nu numai din oraș, unde sunt trei parohii, dar din întreg topoplatul din care face parte. A fost un fericit prilej de a-i fi util în sensul înalt al cuvântului părintelui paroh și aleei sale obște de credincioși, dar și de a lua cunoștință, cu interes și bucurie, de unele aspecte mai deosebite ale activității religioase din această parohie. Unele din aceste aspecte au constituit pentru mine noutăți, iar altele mi s-au părut ca având valoarea de sugestii și exemple de urmat pentru alții, și unele și altele poate demne de a fi cunoscute de cercuri mai largi în cadrul vieții noastre bisericesti.

Mă refer mai întâi la sfintele slujbe din Săptămâna Patimilor. A fost o săptămână de intensă activitate și trăire spirituală, în fiecare zi slujbele rânduite fiind însoțite de cuvinte de învățătură cu caracter de cateheze — meditații, legate de momentele succesive ale judecării și calvarului Mântuitorului. Participarea credincioșilor a fost numeroasă, între acestea remarcându-se numărul mare al copiilor și tineretului. De notat că, dacă maturii au fost împărțiți în Joia Mare, dimineața — bineînțeles, cu obligația de a posti până la Sfințele Paști —, tineretul și copiii s-au împărțit sâmbătă dimi-

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot prof. Ion Apostol Dragoslavele

Învierea sufletului din moartea păcatului

(Urmare din pag. 1)
nă să slujească Lui” (Sofonie 3, 9).

În Sf. Scriptură Învierea sufletescă este descrisă ca o creație nouă (II Corinteni 5, 17); chemare din întineric la lumină (I Petru 2, 9); înviere din moartea păcatului (Ioan 5, 25); viață nouă (Romani 6, 4); spirit nou (Romani 7, 16); îmbrăcare în omul cel nou (Romani 6, 6); moarte pentru păcat și viață pentru dreptate (Romani 6, 13); înnoire și sfîntenie după chipul Creatorului (Coloseni 3, 10); naștere de la Dumnezeu (Romani 8, 14—16); creațiune și vieteuire în Hristos (Efeseni 2, 10), coborârea Lui în noi (Galateni 4, 19).

Învierea sufletescă are efecte binefăcătoare. Produce: cunoștința (Ieremia 24, 7; Ezechiel 8, 10) și dragostea de Dumnezeu (Deuteronom 30, 6); asemănarea cu El (Efeseni 4, 2—4) și cu Hristos (Romani 8, 29); intrarea în împărăția lui Dumnezeu (Ioan 3, 3); gândul la cele cerești (Coloseni 3, 1); biruința asupra lumii (I Ioan, 5, 4) și a satanei (I Ioan 5, 18); ura și părăsirea păcatului (Iezechiel 18, 31; Romani 6, 4).

În procesul de înviere sufletescă vom pleca de la existența păcatului, care duce la moartea sufletului și oprește transformarea trecutului păcătos al omului în izvor de viață nouă.

Într-adevăr, păcatul este o realitate funestă, răul sub toate formele lui, dezacordul cu legile vieții și fericirii omenești și dumnezeiești. El nimiceste sănătatea trușească și morală a credinciosului, aduce dezordine interioară: „Pentru păcatele mele mi se îmbolnăvește trupul și slăbește sufletul” spune Paracelstul Maicii Domnului. Păcatul este un permanent și periculos factor de dezagregare totală. Prin el credinciosul atentează la propria lui demnitate, își denigrează valoarea sa umană și își tulbură viața harică necesară mântuirii. Omul păcătos „devine rob păcatului” (Ioan 8, 34), „trăiește, dar este mort” (I Ioan 3, 1).

În fața realității păcatului și a urmărilor lui distrugătoare este necesară analiza sistematică a conștiinței, cu sesizarea progresului sau regresului duhovnicesc, a modului în care am reușit să învingem păcatul și mai ales să-l înlocuim cu virtutea. Păcatul omoară sufletul, iar acesta învie, se înnoiește din moartea păcatului. Acest proces sufletesc este firesc, pentru că ființa umană — capodopera creațiunii — a fost chemată la progres spiritual, la situarea ei pe o treaptă de înaltă desăvârșire morală, nu să rămână neclintită în trecutul ei păcătos și iremediabil.

Dar, este oare posibilă această înviere a sufletului păcătos? Răspunsul este afirmativ.

Trecând peste cazurile izolate ale unor păcătoși învechiți, care se complac în starea euforică a păcatului și-și consideră trecutul ca ceva încheiat definitiv și irecuperabil, pentru cei dornici de mântuire orice trezire spirituală este posibilă, orice om se poate angaja la un proces de purificare și de spiritualizare, după cuvintele biblice: „Fiind noi morți pentru păcate, ne-am făcut vii împreună cu Hristos — prin har suntem mântuiți” (Efeseni 2, 5).

Învierea sufletescă, înlocuirea trecutului păcătos cu un prezent și viitor de sfîntenie sunt fenomene sufletesti posibile și din alte puncte de vedere.

Trecutul păcătos nu este ceva terminat și neschimbat ca fenomenele naturale; el rămâne neschimbat cronologic-istoric, dar poate fi înviat și transformat ca sens, valoare și direcție. După cum curățim un izvor de noroiul din el, tot așa orice clipă din viața noastră spirituală o putem curăți de răul din ea. Nu se poate spune de o faptă trecută că și-a epuizat valoarea sa și puterea de determinare. Numai după moarte viața devine

ceva încheiat (Pr. Prof. Dr. D. Stăniloaie, *Căntă și înviere sufletescă*, art. în „Revista Teologică” No. 1—2, 1945, pg. 9—10).

Păcatul distruge existența morală. Cu toată nocivitatea lui el naște și dorul după mântuire, pentru că „inima omului este din fire sanctuarul lui Dumnezeu” (Fer. Augustin), pentru că în sufletul lui a rămas o sămânță de har și puteri necariate, plus îndobolul spre desăvârșire, punctul terminus al vieții creștinești. Orice om, oricât de păcătos ar fi, are potențial de speranță care-i dinamizează faptele prezente și viitoare. Pentru acest motiv omul trebuie să-și înscrie trecutul păcătos pe o nouă traiectorie spirituală.

La cele de mai sus se mai adaugă și faptul că omul este o ființă în veșnică devenire. „A deveni este mai important decât a fi” (Iohan Galtung), Sf. Ioan Gură de Aur completează: „Nu-i de ajuns să recunoști că ești păcătos, ci trebuie să te ridici și să te schimbi”. Tot el spune: „Dacă ești păcătos nu deznădăjdui... înnoiește-te prin pocăință”. Sf. Scriptură confirmă că sufletul păcătos va muri (Iezechiel 18, 4)

și cine se va lepăda de nelegiuirea sa își va întoarce sufletul la viață (v. 28). De aceea „lepădați de la voi toate păcatele voastre cu care ați greșit și vă faceți o inimă nouă; întorceți-vă și veți trăi” (v. 31—32).

Mijloacele prin care omul lucrează la învierea sa sufletescă, la transformarea trecutului său păcătos sunt amintirea și căntăria (vezi pe larg Prot. Ieremia B. Ghița, *Restaurarea sufletescă*, art. în *Telegraful Român* no. 19—20, 1991).

Cunoscând natura învierii spirituale, urmările ei binefăcătoare și posibilitatea realizării ei, cade-se să începem de la început viața sufletescă, printr-o nouă naștere, cum spune Sf. Evanghelia, spre a se împlini cuvintele Sf. Apostol Pavel care spune: „După cum odinioară v-ați făcut mădularele voastre roabe ale necurăteniei și păcatelor, așa cum le-ați făcut roabe neprihănirii, ca să ajungeți sfîntirea voastră” (Romani 6, 19).

Fiecare credincios să lucreze la învierea sa sufletescă și la marile procese de îndumnezeire al lumii contemporane!

HRISTOS A ÎNVIAT!...

(Urmare din pag. 1)

bucurie n-ar fi bucurie adevărată, și totul ar fi fără rost.

Învierea lui Hristos ne-a luminat totul. De aceea Ziua Învierii este Zi de bucurie. Zi de lămurire. Zi de pătrundere în taina cea mare a vieții și a morții. Zi de deschidere a ferestrelor către lumea de dincolo, de după moarte.

Că Mântuitorul a înviat cu adevărat, ne-o spun cei care L-au văzut după înviere: „Dumnezeu a înviat pe Iisus și la aceasta noi toți suntem martori”, se dă mărturie în *Faptele Apostolilor* (II, 32, III, 15).

Să ne aducem aminte ce au răspuns Petru și Ioan celor care se îndoiiau de Înviere și care le interziceau s-o propovăduiască: „Nu putem să nu grăim cele ce am văzut și am auzit!” (F. Ap. IV, 20). Sau altă dată: „Am mâncat și am băut cu Dânsul după Învierea lui din morți”. (F. Ap. X, 41). După Înviere „L-au văzut peste cinci sute de frați deodată” (I Cor. XV, 6). Saul din Tars, mare prigonitor al creștinilor, s-a întâlnit cu El pe drumul Damascului, a vorbit cu El, și convertindu-se a devenit Apostolul Pavel. Toată propovăduirea lui și epistolele pe care le-a scris, sunt urmarea acestei întâlniri față către față, după Înviere.

Apostolul Toma, unul din cei doisprezece, n-a vrut să creadă în Înviere până ce nu l-a pipăit lui Iisus ranele din mâini și din coastă. După aceea a îngenușat și L-a mărturisit: „Domnul meu și Dumnezeu meu” (Ioan XX, 28). Luca și Cleopa L-au întâlnit pe drumul Damascului (Luca XXIV). Mironitoșele L-au văzut chiar în dimineața Învierii.

Toate aceste mărturii, și altele încă, au fost copleșitoare la vremea lor și rămân tot așa până în ziua de azi.

Ce ne spun aceste mărturii? Ne spun că Învierea a fost fapt adevărat. Și că: „dacă Hristos a înviat, și noi vom învia”.

Învierii, să ne bucurăm popoare, și ca la o mare bucurie comună, unul pe altul să ne îmbrățișăm. Să ne iertăm unii pe alții, să nu ne mai facem rău, să ne schimbăm viața căci, dacă Hristos a înviat, există nemurire, ne vom întâlni dincolo și vom da socotală pentru felul cum ne-am purtat unii cu alții. Să facem în așa fel, încât atunci când ne vom întâlni dincolo, să nu ne fie rușine unii de alții, și nici să ajungem acolo unde nu este lumină, ci plângere și suferință.

Duceți în casele Dumneavoastră vestea învierii și bucuria ei. Hotărâți-vă în sufletul dumneavoastră să nu mai faceți rău nimănui și să îndreptați relele pe care le-ați făcut până acum. Nu mai faceți pe nimene să plângă din cauza dumneavoastră, căci vom da socotală pentru fiecare lacrimă care s-a vărsat pe nedrept din cauza noastră.

Fie ca Domnul cel înviat să vă facă parte numai de bucurii, fiecăruia în parte și familiilor dumneavoastră.

Și în zilele acestea, până la înălțare, vestiți tuturor celor cu care vă întâlniți că Hristos a înviat, și mărturișiți celor care vă salută astfel, că Adevărat a înviat!

Să ne bucurăm azi de Ziua Învierii. Ați auzit în cântările Bisericii: tot îndemnul și spre bucurie. Ziua

Adeverirea Învierii Domnului

(Urmare din pag. 1)

precum i-au învățat...” (Matei 28, 11—15). Numai că acest mod de a combate învierea Domnului nu a primit creditul scontat. După cum am văzut, într-o discuție Apostolii care ar fi furat trupul lui Iisus și străjerii care au adormit. Apare inevitabil întrebarea: cum puteau Apostolii să fure trupul lui Iisus, din moment ce ei, fiind plini de teamă, s-au risipit? Unul dintre ei chiar s-a lepădat. Nu-și puteau în nici un caz asuma riscul unei eventuale confruntări cu garda romană în disciplină de fier... Cât privește pe străjeri, un dascăl al Bisericii se întreabă: „dacă străjerii dormeau, cum puteau să vadă (că l-au furat ucenicii)? Iar dacă nu au văzut, cum pot da mărturie?... Învierea Domnului a biruit răutatea și dușmănia omenească prin credința și bucuria fără margini a celor ce au propovăduit-o, renăscând din mormântul întunecos al păcatului la o viață înduhovnicită. Și astfel pe temelia celor ce mărturisesc învierea Domnului s-a întemeiat Biserica care străbate peste veacuri cu steagul biruinței Învierii lui Hristos.

Întrebările și îndoielile legate de Învierea Domnului au continuat însă de-a lungul timpului. S-a formulat astfel ipoteza numită „a morții aparente”, ai căror susținători afirmă că Iisus nu ar fi murit cu adevărat, ci a căzut doar într-o moarte aparentă, ca un leșin prelungit (sincopă), fiind apoi trezit la viață de răceala mormântului și de mirosul aromatorilor.

Dar această ipoteză nu-și poate găsi temeinicia, atât timp cât nici potrivnicii lui Iisus nu au pus la îndoială moartea Lui reală. Evanghelia arată dar că Pilat acceptă luarea de pe cruce a Trupului Domnului numai după ce s-a convins că moartea a avut loc în mod real. Sutașul face proba cu sulita, împungându-I coasta... Apoi, aromatele cu care I-a fost uns Trupul și giugiurile în care L-au înfășurat i-ar fi produs ele însele moartea prin asfixiere, și nicicum nu l-ar fi stimulat spre trezirea la viață. Apoi, ce impresie putea lăsa asupra Apostolilor Iisus trezit din letargie?...

Iată ce spune despre aceasta un critic care el însuși a renunțat la această ipoteză: „Un om care a ieșit din mormânt pe jumătate mort, care se țara bolnav, care avea trebuință de îngrijire medicală, de bandaje, de întărire și de menajare și care la sfârșit era totuși copleșit de suferință, era imposibil să poată face asupra ucenicilor impresia biruitorului asupra morții și mormântului... Cel mult le-ar fi putut da senzația de milă și compătimire, însă e cu neputință să le preschimbe întristarea în entuziasm, să le ridice cinstirea până la adoratie” (F. D. Strauss).

Datorită netrebniciei ei și această ipoteză a fost abandonată și înlocuită cu cea a „vizionii, a iluziei sau a halucinației”, ca și cum toți martorii învierii ar fi avut halucinații, sau vedenii. Este știut că halucinația aparține în cele mai multe cazuri nevropatiilor sau psihopatiilor dominați de o idee fixă. Ori, atâta Apostolii, cât și cei foarte mulți martori ai Învierii nu au fost dominați de ideea sculării din mormânt a lui Iisus și în nici un caz nu aveau maladii psihice, sau boli nevrose. Apostolii erau oameni simpli și sănătoși. Moartea învâțătorului le-a produs teamă și nesiguranta și nicicum obsesia învâțătorului asupra morții. Numai după ce constată adevărul învierii, sufletele lor se umplu de o bucurie sfântă, aducătoare de liniște și curaj, care să le dea puteri să meargă în toată lumea și să înfrunte toate greutățile, numai ca să fie martori ai biruinței învierii de care erau pe deplin convinși...

Vedem de aci că dincolo de obiecțiunile îndreptate împotriva Învierii Domnului, ea rămâne totuși biruitoare. Răspunsurile la obiecțiunile ridicate împotriva Învierii Domnului satisfac mai mult căutările iscoditoare ale gândului omeneșc. Ele răspund astfel întrebărilor omenești. Minunea Învierii Domnului nu este însă o problemă de cunoaștere empirică, prin simțuri cum a fost cazul la Sfântul Apostol Toma... nici o cunoaștere strict rațională, ci mai presus de orice, o cunoaștere și o acceptațiune a ei în viața noastră prin forța credinței: „Ferițiți cei ce nu au văzut și au crezut!” Prin credință noi ne manifestăm adevărata această minune, iar ea devine biruitoare în sufletele și-n viața noastră. Ea ne înnoiește neîntrecut prin ridicarea din moartea păcatului, la o viață a duhului lui Hristos care a biruit păcatul și moartea prin învierea Sa, după cum spune Apostolul: „... Iar dacă am murit împreună cu Hristos credem că și vom viețui împreună cu El, știind că Hristos înviat din morți nu mai moare, că moartea nu-L mai stăpânește... Așa și voi scotiți-vă a fi morți păcatului, viețuind însă lui Dumnezeu în Iisus Hristos, Domnul nostru” (Romani 6, 8—11). Așadar: „curățiți aluatul cel vechi ca să fiți frământătură nouă, căci Paștele nostru Hristos s-a jertfit pentru noi; de aceea să prăznuim cu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al viclesugului, ci cu azimile curăției și ale adevărului” (I Corinteni 5, 7—8).

În felul acesta putem conchide că numai prin credință și reînnoire duhovnicescă avem certitudinea Învierii lui Hristos în sufletele și viața noastră creștinească.

O femeie vrednică de pomenire

Ne este cunoscut faptul că, înainte de sfintele Sale pămînturi, pentru mântuirea noastră, Domnul nostru Iisus Hristos, în Betania, în casa lui Simon Leprosul, a fost uns cu mir, de către o femeie cinstitoare. Mirul, pe care femeia l-a turnat pe capul Mântuitorului, era „mir de nard curat, de mare preţ” (Marcu 14, 3); care, dacă ar fi fost vîndut, s-ar fi putut lua pe el „mai mult decît trei sute de dinari” (Marcu 14, 5); un preţ mare, dacă ne gândim că un dinar era preţul unei zile de lucru (Matei 20, 2).

Turnând mirul de mare preţ asupra Domnului, femeia îşi arată prin aceasta cinstirea faţă de Înviătorul cu faimă mare, despre care desigur auzeau multe lucruri minunate. Ea se gîndea la un singur lucru: cum să-şi manifeste iubirea şi cinstirea faţă de Acela Care primea la Sine pe vameşi şi pe păcătoşi şi stătea cu ei la masă (Luca 15, 1—2).

Fapta de cinstire a femeii era pornită din inimă, iar mirul de mare preţ era doar o dovadă despre cinstirea ei, şi mai presus de ceea ce putea exprima mirul cel costisitor. Nu înţelegeau aceasta cei ce erau de faţă, când femeia şi-a revărsat mirul şi cinstirea peste „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii” (Ioan 1, 29). Ei au reproşat femeii „risipa” ce s-a făcut cu mirul şi au opinat că ar fi fost mai bine ca acel mir să se fi vîndut, iar banii să se fi dat săracilor (Marcu 14, 5) şi pentru că femeia n-a lucrat cu mintea lor, ci cu mintea ei, împotrivoirii „erau mînioşi pe femeie” (Marcu 14, 5). A trebuit intervenţia Mântuitorului, ca lucrurile să fie lămurite. Şi ea a venit. Căci Fiul lui Dumnezeu le-a spus celor ce condamnau pe femeie, pentru fapta ei: „Daţi-i bună pace. Pentru ce îi faceţi supărare?” Ce a făcut ea pentru Mine este un lucru bun. Că pe săraci pururea îi aveţi cu voi şi oricînd voii puteţi să le faceţi bine, ci pe Mine nu mă aveţi pururea. Ea ce avea (de gând) a făcut: mai dinainte a apucat a unge trupul Meu spre înmormîntare” (Marcu 14, 6—8).

Iată gândurile omului şi gândurile Domnului. Oamenii depreciau fapta femeii şi voiau să bage în sufletul ei nedumerire şi îndoială. În felul acesta, o nelinişteau şi îi făceau supărare. Domnul Hristos însă a pus în valoare fapta femeii, nu numai ca faptă de cinstire, cum şi era, dar şi ca pe o faptă care preînchipuia ungerea de la înmormîntarea Lui, care avea să se întîmple în curînd. Fără îndoială că femeia nu s-a gîndit la aceasta. Ea a făcut o faptă de cinstire. Mântuitorul însă a primit fapta femeii cu adăos şi chiar a pus accent pe acest adăos. Aşa face Dumnezeu, Cel ce miluieşte şi mîntuieşte. Omul scade şi coboară chiar şi faţtele cele bune, iar Dumnezeu le ridică şi le sfinţeşte şi mai pune şi de la El, nu numai când ceva lipseşte, ci chiar şi

atunci când nu mai trebuie de adăugat nimic. Şi nu e de mirare că e aşa, că doar El este „Dumnezeu milei şi al îndurărilor şi al iubirii de oameni” şi lucrează „cu mila şi cu îndurăările şi cu iubirea de oameni”.

Să nu uităm cuvîntul: „Daţi-i bună pace. Pentru ce-i faceţi supărare?” E şi acesta un cuvînt veşnic care ne îndeamnă să înmulţim pacea şi binele şi să evităm orice lucru de supărare.

Drept încununare a celor la care ne este luarea aminte, mai presus de orice aşteptări, Domnul şi Mântuitorul nostru a rînduit ca fapta femeii ca şi femeia însăşi, să fie propovădăuită pretutindeni, de vreme ce a zis: „Adevăr grăiesc vouă, oriunde se va predica Evanghelia, în toată lumea, se va spune şi ce a făcut femeia aceasta, într-o pomenire a ei” (Marcu 14, 9).

Să punem faţă în faţă afirmaţia împotrivoitorilor, „pentru ce s-a făcut această risipă cu mirul?”, cu afirmaţia Mântuitorului: „Oriunde se va predica Evanghelia aceasta, în toată lumea, se va spune şi ce a făcut femeia aceasta, într-o pomenire a ei”. Şi luând aminte la acestea, vom înţelege că gîndurile omului sunt la măsurile omului, şi anume, nu numai la măsură „de om”, ci chiar la măsurile celui ce le gîndeşte, ca om, pe când gîndurile Domnului sunt mai presus de om, sunt la măsură dumnezeiască. Se potriveşte şi în împrejurarea aceasta, ceea ce a spus Mântuitorul cu un alt prilej, când a zis: „Nu cugeti cele ce sunt ale lui Dumnezeu, ci cele ce sunt ale oamenilor” (Matei 16, 23).

Mântuitorul a rînduit ca femeia, care L-a cinstit turnînd asupra Lui mir de mare preţ, să fie pomenită, împreună cu fapta ei de către toţi cei ce vor şti despre ea. Şi ca să ştie despre ea cât mai mulţi, a dat poruncă să se spună despre ea pretutindena, unde se va propovădi Evanghelia. Asta înseamnă că unde se va propovădi despre întruparea Fiului lui Dumnezeu, despre naşterea Lui cea mai presus de fire, despre dumnezeieştile Sale minuni şi despre cuvîntul Său cel veşnic; unde se va pomeni jertfa Sa cea mîntuitoare şi Învierea Lui cea mai presus de lume, unde va fi vorba despre înălţarea Sa la cer, acolo să se pomenescă şi despre femeia care L-a uns cu mir, într-o amintire a ei, căci vrednică este de pomenire. Şi dacă şi noi vrem să fim vrednici de pomenire, să fim şi noi cinstitori ai Mântuitorului şi „în loc de mir, cântare să aducem Stăpînului”; mirul nostru fiind „viaţă curată, într-o pocăinţă agonisită”. Şi să nu uităm că Domnul ne vrea oameni de pace, oameni care nu fac supărare, ci înmulţesc binele şi bucuria.

Arhimandritul Teofil Părăian

CRUCEA ŞI ÎNVIEREA

Unii creştini susţin că „Crucea e o spînzurătoare. Ori este cu totul nefiresc să cinstim un obiect care a servit ca spînzurătoare unei persoane iubite de noi. Cum e posibil să cinstim noi obiectul care a servit ca instrument de chinuire pentru Mântuitorul nostru?”

Păreaea aceasta o avea şi Sf. Ap. Petru, precum ne relatează Matei Apostolul şi Evanghelistul: „De atunci a început Iisus să arate ucenicilor Lui că El trebuie să meargă la Ierusalim şi să pătîmească multe de la bătrîni şi de la ahieriei şi de la cărturari şi să fie ucis, şi a treia zi să învieze. Şi Petru, luându-L la o parte, a început să-L dojenească, zicîndu-L: Fie-ţi milă de Tine, să nu Ńi se întîmple Ńie aceasta. Iar El, întorcîndu-se, a zis lui Petru: Mergi înapoia Mea satan! Smintea! Ńi eşti; că nu cugeti cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor” (Matei XVI, 21—23). Asemenea ne relatează şi Marcu Evanghelistul (Marcu VIII, 31—33) şi Luca Evanghelistul (Luca IX, 22).

Foarte aspre sunt cuvintele pe care le adresează Mântuitorul Hristos lui Petru, numindu-l *satano* şi tot aşa numeşte Mântuitorul Hristos şi pe acei creştini care consideră Crucea ca instrument de chinuire. De ce? Pentru că şi Petru şi unii creştini prin această atitudine nu arată iubire faţă de Mântuitorul, fiindcă ei cugetă cele ale oamenilor şi nu cele ale lui Dumnezeu şi prin aceasta ei sunt sminteală pentru Mântuitorul Hristos, Care *şi-a ales ca- lea Crucii pentru ca să ajungă la Înviere*. Cu alt prilej Mântuitorul spune: „O, nepricepuţilor şi zăbavnici cu inima ca să credeţi toate câte au spus prorocii! Nu trebuia, oare, ca Hristos să pătîmească acestea şi să intre în slava Sa? Şi începînd de la Moise şi de la toţi prorocii, le-a tălcuit lor, din toate scripturile cele despre El” (Luca XXIV, 25—27).

Scripturile spun despre Mântuitorul Hristos cele ce sunt ale lui Dumnezeu, iar Apostolii şi unii creştini cugetă cele ce sunt ale oamenilor: „Iar noi nădăduim că El este Cel ce avea să izbăvească pe Israel” (Luca XXIV, 21). Mântuitorul a spus mamei fiilor lui Zevedei: „Ce voadei? Ea a zis Lui: Zi ca să şadă aştepta doi fii ai mei, unul de-a dreapta şi altul de-a stînga Ta, într-o împărătia Ta. Dar Iisus, răspunzînd, a zis: Nu ştii ce cereŃi... A sedea de-a dreapta şi de-a stînga Mea nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-a pregătit de către Tatăl Meu” (Matei XX, 21—23).

Este vreo legătură între Cruce şi Înviere? Crucea este singurul drum, care duce la Înviere. Alt drum nu există. Cel ce crede în Înviere, trebuie să creadă — în prealabil — şi în Cruce. Altfel nu se mîntuieşte. Mântuitorul spune: „Cel ce nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine” (Matei X, 38). Iar Sf. Ap. Pavel spune: „Cuvîntul crucii, pentru cei ce pier, este nebun; iar pentru noi, cei ce ne mîntuim, este puterea lui Dumnezeu” (I Cor. I, 18).

În istoria patimilor Mântuitorului este menţionat cuvîntul Învierii: „De atunci a început Iisus să arate ucenicilor Lui că El trebuie... să fie ucis, şi a treia zi să învieze” (Matei XVI, 21). „Şi-L vor omorî, dar a treia zi va învia” (Matei XVII, 23). „Şi Ńi vor da pe mîna păgînilor... să-L răstîgnească, dar a treia zi va învia” (Matei XX, 19). Şi a început să-i înveţe că Fiul Omului trebuie să pătîmească multe... iar după trei zile să învieze” (Marcu VIII, 31). „Căci învaţa pe ucenicii Săi şi le spunea că Fiul Omului... după ce-L vor ucide, a treia zi va învia” (Marcu IX, 31). „Şi-L vor omorî, dar după trei zile va învia” (Marcu X, 34). „Fiul Omului trebuie să pătîmească multe... să fie omorât, iar a treia zi să învieze” (Luca IX, 22).

Cine crede în Înviere, acela — în prealabil — trebuie să creadă şi în Cruce care duce la Înviere şi fără Înviere nu este nici mîntuire. *Iar cine nu crede în Cruce, acela nu crede nici în Înviere*.

„Şi dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovădirea noastră, zadarnică şi credinţa noastră” (I Cor. XV, 14).

Protos. Ipolit Ciubotaru

Cînd mi s-a dat tema pentru această **masă rotundă** cu o intervenţie de şapte minute, am crezut că e mult. După aceea mi s-a transmis că mă pot întinde până la 10—15 minute. Aproape m-am speriat. Se profila o intervenţie care urma să fie o **comunicare**, cum se spune într-un termen tehnic.

Cînd am început ieri să meditez, cam în neorînduială, aşternînd pe hîrtie gînduri disparate — precum veŃi şi constata — m-am speriat din nou dar, de data aceasta, pentru că timpul mi se părea insuficient. Depăşeam timpul acordat şi nu reuşeam să închei ceva coerent, după regula introducere, tratare, încheiere. Pierdut complet într-o temă care mi se părea că e fără sfîrşit — în orice caz poate alcătui mai mult de o carte — mi-am adus aminte că mi s-a spus că e vorba de o intervenţie la o **masă rotundă** şi nu de o conferinţă. Deci urma să comprim, nu să dilatez.

Aşa se face că am optat pentru o expunere mai degrabă aforistică şi, mai mult sub formă de întrebări care să provoace discuţii, decît să ofere soluţii. M-am trezit mai interesat de **Toleranţă**, decît de **Diplomaţie**, deşi o oarecare relaţie între ele e uşor de stabilit. Metoda a- leasă de mine, adică aceea a întrebărilor, cu uşoare comentarii ici şi colo, e desigur cea mai comodă. Se zice însă că cel ce ştie să formuleze întrebări, şi cel care le însuşeşte, amîndoi au şi răspunsurile pe jumătate. Şi acest lucru e greu.

Aşadar, fără cap şi fără coadă, iată în ce încurcături te poate pune o problemă ca aceasta care vrea să descurse, să lămurească ce este **Toleranţa** şi ce este **Diplomaţia**.

Nu ştiu cu ce gînduri a fost formulată această temă, dar e sigur că s-a avut în vedere promovarea unui climat pozitiv în lumea noastră de azi, prin toleranţă şi, ici şi colo, recomandarea **Diplomaţiei** ca metodă de lucru, acolo unde **Toleranţa** întîmpină piedici. E desigur una din perspective, dar pot fi şi altele. Eu pornesc de la buna intenţie, gîndindu-mă la ochiul cel bun al organizatorilor. ŞtiŃi, există o apoftegmă veche care povesteşte că Iisus, împreună cu apostolii, mergea pe o cărare prin grău copt, vara pe arşiŃa. Pe cărare era un câine mort. Apostolii l-au ocolit, au întors capetele, şi-au astupat nările şi unul din ei a zis: „Ce urât miroase!” Cînd a ajuns Iisus în dreptul cînelui, s-a uitat la el şi a zis bland: „Ce dinŃi frumoşi are!” Mi-ar plăcea să fiu în postura lui Iisus. Şi chiar cu acest gînd mi-am şi început meditaŃia. M-am şi gîndit: ce comod şi ce frumos e să apar şi, într-un fel, să propovăduiesc **Toleranţa**, înţelegerea şi pacea dintre oameni, să vă vorbesc despre „**dinŃi frumoşi**” ai temei. Gîndul mi-a zburat o clipă şi la Gandhi.

Mă voi strădui totuşi să nu dezamăgesc pe nimeni dacă, din cînd în cînd, mă voi alătura apostolilor. Voi începe chiar prin a declara: **Ce temă great!** Preocupă omeneirea de cînd a început să gîndească şi, n-aş zice că e limpede pentru toată lumea chiar şi în vremea noastră. Între toleranţă şi diplomaŃie există o relaŃie de adversitate, sau una de complementaritate? Cred că e una de complementaritate, aşa încît alăturarea lor nu mi se pare hazardată. Numai că, în cazul acesta, bolile uneia o vor afecta şi pe cealaltă.

DiplomaŃia e solicitarea limbajului şi a anumitor artificii bine alese, pentru netezirea relaŃiilor dintre oameni/popoare şi, dincolo şi în afară de limbaj, implică şi folosirea de metode uneori conforme, dar altele mai puŃin conforme cu normele etice. Am de gînd să dau chiar un exemplu concret mai spre sfîrşit.

Uneori pentru un scop bun în general, altele însă pentru un scop egoist al unei persoane, al unui grup, al unei naŃiuni, se calcă vinovat normele morale, chiar cu consecinŃe catastrofale.

DiplomaŃia îşi are o anumită relevanŃă mai ales în stabilirea de relaŃii bune între grupuri, naŃiuni. Uneori şi între indivizi. Uneori asigură pacea socială şi politică, dar altele urmăreşte biruinŃa şi impunerea soluŃiei unei părăi în avantajul propriu, şi nu neapărat în limitele dreptului, ale moralei şi ale interesului reciproc, care ar trebui să fie norma moralităŃii relaŃiilor de orice fel. Este acesta motiv de blamare a diplomaŃiei? Dar în cazul acesta ce punem în loc?

ConotaŃiile de dicŃionar ale ambelor concepte — **ToleranŃă** şi **DiplomaŃie** — sunt pozitive sau negative? Ne aşteptăm să fie pozitive. Să vedem.

În DicŃionarele noastre, inspirate mai ales din cele latine şi francheze, a **tolera** înseamnă a **îngădui**, a **admite**, a **suporta**, a **trece cu vederea**, dar în primul rînd: a **îngădui un fapt nepermis**. Serie aşa ne-gru pe alb. **Tolerant** înseamnă **indulgent**, **îngăduitor**, cu subînţelesul de a manifesta o atitudine de acceptare a ceva ce n-ar trebui acceptat. Cuvîntul mai are o conotaŃie medicală: a tolera un medicament care pentru unii e intolerabil, care nu face bine la gust sau la stomac. Dar mai are şi o altă conotaŃie socială — tot negativă: casele

TOLERANŢĂ ŞI DIPLOMAŢIE *

de toleranŃă. Şi are şi una ştiinŃifică: abaterea de la exactitate, o toleranŃă de plus-minus atîta, de pildă la dimensiunea unui obiect.

Aş spune după toate acestea, fără să mă grăbesc, fiindcă Ńi ştiu şi valenŃele pozitive, dar pornind numai de la valoarea semantică, termenul nu e tocmai cuminŃe.

Tot aşa stau lucrurile şi cu celălalt: **diplomaŃie**. **Diplomat** se traduce cu **dibaci**, **şiret**, dar şi cu **viclean**. Aceste înţelesuri şi le păstrează mai ales în vorbirea curentă dar, cu eleganŃă, şi în conţinutul profesiunii. De altfel şi **diplomatic** e explicat prin **conduita abilă**, dar DicŃionarul mai adaugă: „**uneori peiorativ**”. Să-mi fie iertat un cuvînt cu care se mai traduce în popor: „**ce diplomat!**”, e egal adesea cu „**ce şmecher!**” Nu mai mergem şi la înţelesul cuvîntului şmecher.

Iată cum ambele cuvinte, pe lângă conotaŃiile lor pozitive, ascund pe după colŃuri ciomagării!

Şi dacă **ToleranŃa** şi **DiplomaŃia** sunt în parte negative, dincolo de „comanda socială”, care sunt sensurile lor axiologice?

Englezii (de fapt anglicanii) au introdus şi admit în teologie, în deosebii în morală, termenul de **comprehensiveness** şi circulaŃia lui e liberă. E un fel de acceptare a coexistenŃei contrariilor, sau măcar a opiniilor şi practicilor care se contrazic sau, în orice caz, nu se acoperă reciproc. Ei au trei tipuri de Biserici: High, Low, Broad Church (Înaltă, Joasă şi Largă) care se înşiră de la cel mai sec protestantism (J.A.T. Robinson) pînă la catolicism (Maurice, Newman) şi ortodoxie (Allchin).

Poate fi acesta un exemplu de toleranŃă? Poate. Dar cînd discuŃi cu un anglican, nu ştii dacă vorbeşti cu Biserica Angliei, nici cu care din ea.

ToleranŃa e mai mult şi îndeosebi un concept social, sau unul valoric. E drum lung pînă la a putea fi un concept valoric. E mai mult practic.

ToleranŃa e un **modus vivendi** într-o lume pluralistă. Aş răspunde că poate fi. Şi chiar că trebuie să fie.

Dictatura este expresia unui singur „adevăr” — democraŃia tolerează mai multe, permitînd competitivitatea, dar în teologie votul nu operează. Numai consensul. DemocraŃia e guvernarea celor mulŃi, sub autoritatea votului. OpŃiunea e pusă la vot şi supusă jocului opiniilor, majoritatea avînd dreptul la decizie. Mai departe invingătorii Ńi tolerează pe cei învinşi. Şi invers. În teologie metoda mergea numai în administraŃie, nu şi în deciziile dogmatice.

ToleranŃa e dictată de necesitatea coexistenŃei paşnice a contrariilor pentru a menŃine pacea socială? Am răspunde că da.

ToleranŃa e acceptarea unui rău necesar? Sau chiar a unui rău catalogat moral printre păcate? Spre exemplu în ce categorii intră **Casele de toleranŃă**, acolo unde există? Şi care e conotaŃia lor axiologică?

În legătură cu aceasta e obligatorie o altă întrebare: ToleranŃa poate încălca normele morale divine, care sunt şi normele raŃiunii sănătoase? În virtutea căruia drept sau a cărei justificări? Într-o toleranŃă între limitele unei **Minima moralia**? Am pus întrebarea anume. ToleranŃa îşi are relevanŃa mai ales în domeniul convingerilor absolute (în religie). Abia după aceea în politică, cerută mai ales de drepturile omului şi de trebuinŃa de principii de organizare a societăŃii, spre a scăpa de tiranie, de dictatură şi exclusivism. Dar drepturile omului sunt subiecte ale votului?

Cît e de grea toleranŃa în religie, ne-o spun luptele confessionale. Cât e de grea în politică, ne-o spun încrîncenările partinice. Fiecare partid îşi arogă dreptatea împotriva tuturor.

IntoleranŃa s-a manifestat mai ales în domeniul religios pentru că aici se operează cu absolutul: ceva ori e **adevăr**, ori e **fals**. Amîndouă nu pot coexista. În principiu. În practică, s-a dovedit că, în funcŃie de nivelul culturii şi al civilizaŃiei subiecŃilor, se mai poate! În istorie creştinii au fost intolerabili cu evreii, şi invers. InchiziŃia e o instituŃie rămasă celebră. Opinia Fericitului Augustin a guvernât aproape un mileniu gîndirea catolică apuseană, cu interpretarea piezică a textului „**Sileşte-Ńi pe toŃi să intre**” (Luca XIV, 23). În anumite împrejurări a justificat pedeapsa cu moartea, a admis tortura, persecuŃia.

Ereticii erau scotiiŃi şi în catolicism şi în protestantism, duşmani ai statului şi trădători.

Pînă şi protestanŃii, în genere preŃinşi liberali, au ars pe Miguel

Servet şi pe Ian Hus, iar Luther i-a persecutat pe anabapŃiŃti. InchiziŃia a continuat persecuŃiile.

În protestantism, toleranŃa merge astăzi prea departe. Bultman nu crede în Învierea Domnului şi e scotit cel mai mare teolog protestant. Deci creştin! La vechii greci intoleranŃa mergea pînă la **ori-ori**. Socrate a fost sililit să se otrăvească pentru că nu credea în zei, şi astfel punea în pericol ordinea de stat.

Şi Platon cerea pedeapsa cu moartea pentru impietatea incorigibilă (cf. *Evangelical Dictionary of Theology* Avon (Anglia, 1985, p. 1099) în „**Legile**”, cartea a X-a).

Aoia societăŃile pluraliste moderne au putut impune toleranŃa ca relaŃie absolut necesară între state şi credinŃe, dar **DeclaraŃia Universală a Drepturilor omului** a fost acceptată abia în 1948, şi nu de toate statele. Ea se referă şi la toleranŃa religioasă. Dar să ne amintim de intoleranŃa islamică din zilele noastre, şi de intoleranŃa unor secte. Dar e cazul să ne întrebăm de ce a mai fost nevoie de o asemenea **DeclaraŃie** cînd, un **Act de ToleranŃă** exista, e drept numai în Anglia, din 1689?

Aşa-numitul **fundamentalism** religios al unor secte este şi astăzi o formă deschisă de intoleranŃă. Teoretic e foarte greu să fie combătută.

Consiliul Ecumenic al Bisericilor, în numele unei ToleranŃe planificate, a început deja să fie un eşec. FundamentaliiŃii nici nu vor să audă de aşa ceva. Nici romano-catolicii. În ultima vreme nici grecii, nici ierusalimitenii! ToleranŃa vine dintr-un anumit relativism filosofic. Şi religios.

În vechime s-a zis că „**omul e măsura tuturor lucrurilor**” (Protogoras), iar Gorgias spunea că nimic nu poate fi demonstrat că ar putea fi obligatoriu. În teologie teza nu e acceptată.

În creştinism, şi nu numai în trecut, adesea au prevalat măsurile de intoleranŃă. Tertulian cerea toleranŃă pentru creştini dar, după Edictul de la Milan, 313, mulŃi împărăŃi şi teologi au fost intoleranŃi cu păgînii.

Mai tîrziu, începînd cu sec. al XVI-lea intoleranŃa a apărut şi sub forma principului **Cujus regio, ejus religio**. A apărut în Germania, mai întîi sub calvinii, dar mai apoi şi catolicii s-au folosit de acest principiu cînd le-a venit bine, e.g. uniatismlul impus de Habsburgii catolici în Transilvania. Cînd principele a fost calvin, în secolul al XVIII-lea, acela a vrut să calvinizeze Transilvania. Cînd au venit la guvernare catolicii, au impus catolicismul.

A defini toleranŃa ca **răbdare** este nesatisfăcător. E o poziŃie relativistă şi auto-distrugătoare. În politică nu merge, pentru că presupune libertate de grup care va căuta să se întîrească şi să limiteze libertatea altora, adică devine intoleranŃă. Am citat dintr-o Enciclopedie Teologică patronată de Catolici (K. Rahner).

Unii justifică **ToleranŃa** prin imposibilitatea ajungerii la adevărul absolut. SoluŃiile pragmatice pot oferi ceva în loc, dar nu pot fi baze obiective pentru justificarea toleranŃei.

Scopul toleranŃei — în alt domeniu — este să protejeze minorităŃile şi să asigure un spectru larg al libertăŃii de opinie, cu scopul totuşi de a ajunge la adevăr şi obiectivitate... Aceasta se poate într-o „**societate comunicativă**”. (Idem). Nu e prea limpede însă ce e aceea **societate comunicativă**!

ToleranŃa îşi poate găsi o justificare numai dacă o scoatem din domeniul teologiei. Biserica mai mult depinde de ToleranŃă, decît decide asupra ei. (Werner Post, în *Encyclopedia of Theology*, ed. de Karl Rahner, London 1981, p. 1721—1727). Cînd se iau în serios, Bisericile redevin intolerante. Miza e adevărul şi acesta nu poate fi decît unul. Teoria mai multor adevăruri n-a căpătat autoritate.

ToleranŃa, chiar dacă nu se suprapune exact, este foarte vecină cu indulgenŃa. E acceptarea celui alt sau a unei idei, credinŃe, opinii, nu pentru că e dreptă, ci pentru că oamenii trebuie să găsească un **modus vivendi**. Oricum, cînd tolerezi ceva, în principiu nu eşti de acord cu ceea ce tolerezi.

În istorie toleranŃa şi religia n-au fost aliate bune. Şi de câte ori le-a venit bine, s-au ciocnit. IntoleranŃa a provocat războaie religioase şi persecuŃii.

Românii — se zice — au fost toleranŃi. Cîteva exemple par concludente: primirea evreilor, primirea armenilor, primirea găgăuzilor, primirea tătariilor şi la sfîrşitul mileniului I şi la începutul mileniului II, pe vremea lui Memormorut, primirea ungarilor. MulŃi deplîng însă această toleranŃă. De ce? Pentru că, cu unii s-a întîmplat ca în

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Metropolitul Ardealului

* Masă rotundă cu tema „**ToleranŃă şi DiplomaŃie**”, 2 aprilie 1995, la Universitatea din Sibiu.

Scopul și importanța disciplinei „Formarea duhovnicească” pentru pregătirea și formarea slujitorilor Bisericii

În cadrul considerațiilor introductive în studiul formării duhovnicești și misionare, se cuvine să arătăm care este scopul și în ce constă importanța acestei discipline în contextul studiilor teologice.

„Înaintarea în studiul Teologiei trece de obicei prin două stadii succesive. Cel dintâi cuprinde cunoștințele de istorie bisericească și studiul Sfintei Scripturi, adică exegeza cu toate științele auxiliare ale ei. Cel de al doilea stadiu este reprezentat de deosebire prin studiul dogmelor și în parte prin morală”. Ca o încoronare a acestor cunoștințe este nevoie de un studiu menit să pună în practică cele învățate, să transforme principiile de credință, preceptele de morală în viață”. Teologia pastorală urmărește să formeze niște buni păstori, prin însușirea de către viitorii preoți a artei bune conduceri a obștei creștine, pe calea mântuirii. În completarea acestei preocupări, disciplina nou introdusă în studiile teologice, respectiv „Formarea duhovnicească și misionară” a viitorilor preoți, vine să întregască pregătirea acestora în domeniul vieții lăuntrice, a trăirii adevărilor de credință învățate, să determine formarea a ceea ce numim un om duhovnicesc. Acesta este deci scopul ultim al acestei discipline. Importanța ei reiese din necesitatea de a se forma în viitorii preoți acele deprinderi duhovnicești care fac nu numai frumusețea vieții și calea spre mântuirea sufletului ci și cheia succesului în pastorație. Omul duhovnicesc din preotul păstor de suflete este și un bun misionar. El predică pe Hristos nu numai prin predicile și catehezele rostite de pe amvon, ci și prin strălucirile harului care emană din ființa lui înduhovnicită.

Cu privire la importanța disciplinei Formării duhovnicești pentru întregirea cunoștințelor unei depline pregătiri a viitorilor

preoți, reproducem aprecierile Părintelui Stăniloae, cu care a contribuit mai mult la formarea unui curent de viață duhovnicească la noi. Aprecind că scrierile duhovnicești „se adresează monahilor noștri”, dânsul proclamă un adevăr de care trebuie să se fiină seama și anume: „în Biserica Ortodoxă socotim că nu este o linie de separație netă între viața monahului și viața creștinească în general (adăugăm noi: cu atât mai puțin deosebire este între viața monahilor și a clerului de mir, în ce privește îndatoririle morale); fiecare este dator să se înalte cât mai mult spre idealul desăvârșirii; fiecare este dator să lupte pentru curățirea de patimi și pentru dobândirea virtuților care culminează în dragoste. Este vorba numai de o deosebire graduală... nu de una calitativ deosebită”.

Este subliniată necesitatea cunoașterii izvoarelor patristice; importanța lor pentru a se da o substanță mai precisă și mai specific ortodoxă predicii și trăirii creștine. „Vorbim despre Dumnezeu cu multă simțire, cunoașterea destul de bine dogmele credinței noastre și spunem multe generalități interesante despre ortodoxia noastră... cu toate acestea nu știm deajuns cum să le prefacem metodic în valori practice, în puteri care să ne transforme din zi în zi... Sfântii Părinți sunt maeștri neîntrecuți într-o știință pe care noi am lăsat-o să ne fie răpădită, în știința sufletului, care e cea mai scumpă realitate după Dumnezeu”.

Îndrumarea în duhul Sfintilor Părinți, care au fixat în toate amănunțile legile acestei formări duhovnicești este scopul acestei discipline. „Dintr-o mulțime de motive trebuie să ne întregim înțelepciunile spirituale cu această știință a prefațerii în valori practice a tezaurului credin-”

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Lișiu

(Urmare din pag. a 2-a)

neața. În ceea ce privește copiii sub 7 ani, împărtășii fără spovedanie, aceștia au fost în număr de aproximativ 1500, numărul lor putând fi apreciat după numărul lumânărilor de ceară curată pe care le țin aprinse în mână la împărtășire, lumânări care apoi rămân la biserică.

Legat de Săptămâna Patimilor și de Înviere, se păstrează aici un frumos obicei privind ouăle roșii. Anume, în Joia Mare la denie un număr însemnat de credincioase aduc la biserică într-un coșuleț cu iarbă proaspătă 12 ouă, după numărul celor 12 evanghelii, coșulețele care se așează lângă altar, sub tetrapodul de unde se citește Sfintele Evanghelii sau în jurul lui. În ziua de Paști fiecare din familia respectivă oprește câte un ou roșu, iar ce prisosește se împarte altora. În Vinerea Mare există obiceiul ca pentru cei care au murit neîmpărtășii, nespovediți și fără lumânare să se aducă la biserică o lumânare de ceară curată, vin, prescură și untdelemn, preotul făcând pomnirea acestora la fiecare Sfântă Liturghie de la Paști până la Înălțarea Domnului.

Ceea ce trebuie subliniat și care atrage atenția în mod plăcut în biserica de la Vălenii de Munte este faptul că la toate slujbele din duminică și sărbători importante sunt prezenți în altar un număr de patru sau chiar și mai mulți elevi din clasele mijlocii, rareori mai puțini, care sunt ajutoarele preotului, având grija cădelniței (aprinzând, înmânarea sau primirea de la preot), aprinderea sau stingerea lumânărilor, însoțirea preotului la ieșirea cu vohodul sau la cădențarea în biserică, grija la curățirea altarelor sau alte treburi din

Toleranță și Diplomatie

(Urmare din pag. a 3-a)

istoria cu arabil și cămila. Mai întâi cămila a cerut voie să-și bage capul în cort că era vânt afară, apoi jumătate de corp, apoi a intrat cu tot corpul și l-a scos afară pe arab. Mă abțin de la comparații locale contemporane, și de la noi și din ceea ce se numește Republica Moldova!

O foarte apropiată expresie modernă a toleranței și diplomației este *comprehensiveness*-ul englez (înțelegerea ca relație) și ecumenismul contemporan, intercreștin și interreligios. La amândouă ne-am referit mai înainte.

Merg și nu merg! Să luăm în considerare doar ceea ce merge: Merg șederea împreună reciprocă, în biserici. Chiar rugăciunea comună. Nu intercomuniunea. Fiecare vine cu mâncarea și cu limba de acasă, dar mănâncă toți împreună. E ceva nou. Până în secolul nostru (1948 — și după) rugăciunea comună era interzisă și imposibilă. Intrarea în biserica celuilalt era de asemenea interzisă.

Eu, la Atena — deși veneam de la un colegiu catolic din Anglia, Heythrop College — am fost oprit să intru într-o biserică romano-catolică.

Evident că la nivel uman, concret, uneori, relațiile sunt mai îngăduitoare.

Patriarhul ortodox poate sta politicos de vorbă cu un rabin de mare inimă (rabinul Safran al Genevei), ba chiar poate merge în sinagogă, iar șeful rabin a venit în biserică la noi (Moses Rosen).

Dar pe linie bisericească, creștină, în 1923, uniții n-au intrat în Catedrala Reîntregirii de la Alba Iulia pentru că le-a interzis Arhiepiscopul Marmagi, nuntial papal.

Aceasta s-ar putea numi intoleranță? E drept că astăzi dialogul a mai îmbunătățit situația.

Dar relațiile celor doi (patriarh și rabin) sunt de toleranță sau diplomație? Sau de amândouă?

Se poate aborda problema din acest unghi de vedere.

Dar se poate aborda și dintr-un unghi mai profund: relația a doi oameni de credință nu se poate opera produce în spațiul profund, cel de dincolo de confesiune și chiar de religie, în spațiul spiritului originar, cel de la ușa lui Dumnezeu? Aceasta ar fi toleranță, diplomație, sau trebuie să capete alt nume? Și care? Suntem oare în domeniul literaturii de anticipație?

Diplomația presupune mijloace inteligente pentru obținerea unui avantaj, a unui rezultat greu de obținut prin mijloace directe. Nu vreau să spun imorale sau nedrepte, dar ar fi cam același lucru.

Întrebarea e: rămâne diplomația întotdeauna la mijloacele inteligente de comunicare, fără să alunce în imoralitate?

Ce am avea de spus despre diplomația care este sau frizează uneori imoralitatea?

Evident că am putea găsi exemple de diplomație care au salvat

Sfântul GHEORGHE: Răbdare în suferință

(Urmare din pag. 1)

în armata romană. Împăratul îi prețuia pentru cunoștințele sale și caracterul neîntinat de vicile vremii. Personalitatea tânărului câștigase destulă popularitate, datorită unui tact de finețe sufletească în comportamentul său față de oameni. Era apropiat și prietenos, drept și bun cu toți, fără mândrie și fără a privi pe cineva de sus. Blandetea față de cei necăjiți, solidaritatea cu cei oprimați și fermitatea față de corupție și linguserie i-a sporit prestigiul de suflet ales, în care se vedeau roadele educației creștine. Se părea că în fața sa era deschisă perspectiva unui viitor strălucit. Dar rânduiala lui Dumnezeu a fost ca nu un viitor pământesc, ci un viitor al vieții veșnice cerești și al unei străluciri dumnezeiești neapuse să încununeze pe Sfântul Gheorghe, iar pomnirea lui să rămână până la sfârșitul veacurilor.

În acele vremuri creștinii treceau prin încercări grele.

Împăratul Dioclețian îi socotea inovatori de toate relele care se abăteau asupra imperiului roman. Superficial și cu sufletul deformat de felurite superstiții și credințe religioase necreștine, incapabil să înțeleagă duhul vremii, Dioclețian nu cunoștea și nici nu voia să cunoască învățătura Domnului Iisus Hristos. El ținea cu încăpățănare la zeii romani și mai ales la cultul persoanei împăratului Romei, care se numea pe sine zeu și domn, și cerea ca cetățenii să fie obligați să-i aducă jertfe și închinare ca unei făpturi cerești. Creștinii nu puteau să se supună unei asemenea porunci. Ei nu se opuneau legilor statului și nici persoanei împăratului, ca om de stat. În această privință, Sf. Apostol Petru îndemna pe creștinii să se supună împăratului și să-l cinstească ca deținător al autorității lumesti a statului (I Petru 2, 13), ceea ce creștinii au respectat totdeauna. Dar a-i aduce împăratului jertfe și închinăciune ca unui Dumnezeu, aceasta nu putea fi admis de învățătura și de credința creștină. Ca urmare, creștinii erau persecutați, suși la diferite chinuri și dacă stăruiau în credință erau condamnați la moarte. Dioclețian a dat trei edicte, adică decrete împotriva creștinilor în care erau lăgărate persecuțiile.

Pentru a le intensifica și mai mult, împăratul Dioclețian a ținut cu demnitate și în sfat, în anul 303, în orașul Nicomidia, spre a adopta cele mai severe măsuri de nimicire a creștinilor.

În timpul discuțiilor care au avut loc în acest sfat, Sf. Gheorghe a luat apărarea creștinilor. El afirma că din punct de vedere juridic nu există nici un temei de a pedepsi pe oamenii cărora nu li se pot imputa delictul, sau abateri morale ori fapte defăimătoare împotriva imperiului. Cine cunoaște învățătura creștină își poate da seama că ea nu prezintă nici un pericol și prigonirea ei este o greșală. Dioclețian rămase însă neînduplecat în hotărârea sa și totodată surprins că Sf. Gheorghe apăra pe creștinii. La întrebarea dacă și el este creștin, Sf. Gheorghe răspunde afirmativ. Împăratul încercă la început să-l câștige pe sfânt cu promisiuni ademenitoare, oferindu-i ranguri mari în treburile statului, dacă el va părăsi credința creștină. Dar nici un îndemn al împăratului n-a găsit răspuns în inima Sf. Gheorghe și nu i-a slăbit credința. Atunci împăratul a poruncit ca Sfântul să fie supus la chinurile grele. I s-a pus o piatră grea pe piept și a fost bătut. Apoi trupul i-a fost sfâșiat de o roată cu fiare ascuțite, după care a fost aruncat într-o groapă cu var. Din toate aceste chinuri sfântul a ieșit nevătămat, încât mulți au crezut în puterea Mântuitorului Iisus, între care a fost și împărăteasa Alexandra, soția lui Dioclețian.

Plin de mânie, împăratul a poruncit ca sfântul să fie supus la alte chinuri și mai grele. I s-au pus în picioare sandale cu cule ascuțite care i-au rănit cumplit picioarele în timpul mersului, la care a fost silit. Dar rănilile s-au vindecat în chip minunat. Apoi un vrăjitor i-a dat o otrăvă puternică, pe care sfântul a luat-o, fără să i se întâmple ceva rău. Într-o noapte sfântului i s-a arătat în vis Mântuitorul și l-a îmbărbătat că în curând va birui toate chinurile și va primi cununa veșniciei. A doua zi, Sf. Gheorghe a fost dus la un templu cu idoli

oameni, au evitat războaie. Probabil aici s-ar justifica acel principiu pus pe seama iezuiților sau a lui Machiavelli: scapof scuză mijloacele, dar alegem anume un exemplu cumplit, catastrofal, de diplomație ale cărei consecințe le-a suportat generația noastră și cea imediat anterioară: Înțelegerea de la Ialta.

Iată ce spune chiar un istoric englez, azi: Dennis Deletant (în Rev. „22”, nr. 10, 1995): Diplomația a impus înțelegerea criminală de la Ialta și apoi secretul care a dus la moartea unei generații de mari oameni de stat și la închisoarea și moartea a sute de mii de oameni, țărani, intelectuali dintre care un număr imens de studenți, amăgiți deschis de himera venirii americanilor, deși se știa precis că nu vor veni niciodată.

Iată ce scrie Dl. Deletant: „Maniu a rugat în repetate rânduri (guvernele englez și american n.n.) să fie informat dacă România a fost cedată sferei de influență sovietice, dar de fiecare dată reprezentanții britanici au primit instrucțiuni să neghe acest lucru”.

Așa am umplut noi închisorile, așteptând să vină englezii și americanii O știu din propria experiență.

Aceasta se poate numi diplomație? Ar trebui în cazul acesta să deschidem un nou capitol în discuția noastră, despre moralitatea diplomației.

Și Toleranța și Diplomația mai pun încă probleme. Dar e tot atât de adevărat că fără ele nu s-ar putea realiza climatul acelor înțelegeri între oameni și popoare, care să îngăduie oamenilor să coexiste și să caute împreună drumul spre acea stare ideală care să-i implice în numele unor principii de toți acceptate. Ce păcat că noi nu vom apuca astfel de vremuri când „da” să fie „da”, și „nu” să fie „nu” (Matei V, 37). Noi mai trebuie să ne acoperim gândurile ascunse prin „da” și „nu” care ascund viclenii și să ne tolerăm vicleniile, ca să nu ajungem la stări și mai rele, cele mai rele fiind violența și moartea.

Părintele meu duhovnicesc, cel care m-a luat sub mantie la călugărie, ieroschimomahul Daniil de pe muntele Rarău, (poetul și scriitorul Sandu Tudor) mort la Aiud, dacă ar fi fost prezent aici m-ar fi întrebat tranșant: „Fiule, ești pentru Toleranță sau împotriva ei? Ne-ai purtat printr-o seamă de sugestii, întrebări și ipoteze. Hotărăște-te!”

Ce i-aș răspunde? — Că într-o lume ca a noastră care încă nu poate gândi unitar, în care toate conflictele de idei și de interese degenează ușor în conflicte armate, Toleranța e singura soluție a înțelegerii, în ciuda tuturor compromisurilor de principii pe care le presupune. Tot e mai bine să te confrunți prin idei, decât prin gloanțe și bombe și embargo-uri care duc la înfometare. Suntem încă o cultură și o civilizație șchioape și avem nevoie de proteze. Altă soluție nu există. Deocamdată.

Sper, doamnelor și domnilor, că nimeni nu s-a așteptat să rezolv eu problema Toleranței și a Diplomației în câteva minute. Am pus doar câteva probleme. Cu Diplomația nu știu cum stau dar Tolerant mă pretind a fi Mai sper să nu-mi luați această declarație drept diplomație!

și i s-a poruncit să jertfească zeilor. Dar sfântul a refuzat și s-a rugat lui Dumnezeu să arate puterea adevăratei credințe. Rugăciunea a fost ascultată și statuile idoloilor au căzut de pe locurile lor.

Dioclețian n-a mai putut să rabde minunile sfântului și a poruncit să i se taie capul. Aceeasi pedeapsă a fost dată și împărătesei Alexandra. În drum spre locul de osândă, împărăteasa a murit de frică, iar Sfântului Gheorghe i s-a tăiat capul în ziua de 23 aprilie, anul 303.

Astfel s-a încheiat viața pământească a unuia dintre marii luptători pentru cauza Bisericii lui Hristos. Mucenicia lui a impresionat pe mulți, iar pomnirea sa, la 23 aprilie, a fost prilej de întărire a credinței și a rezistenței împotriva persecuțiilor.

Sf. Gheorghe, în viața și în mucenicia sa, a mărturisit cu mult curaj pe Hristos Domnul și a murit pentru El, dovedind o stăruință născută în credință și o tărie de caracter creștin rar întâlnită. Pentru aceasta s-a învrednicit să fie făcător de minuni — așa cum aminteste sinaxarul — și să fie prețuit de Mântuitorul potrivit cuvintelor Sf. Evanghelii: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor și Eu mărturisesc voi pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri” (Mat. 10, 32).

Sf. Gheorghe e numit într-o cântare bisericească „lucrător precinstit al bune credințe, care pătimind a dobândit pe Hristos” (condacul). Iar a pătimi pentru Hristos aduce bucurie fără seamăn celor drepti, după cum scrie Sf. Apostol Petru: „Intrucât sunteți părtași la suferințele lui Hristos, bucurați-vă, pentru ca și la arătarea slavei lui să vă bucurați cu bucurie mare” (I Petru 4, 13).

Mântuitorul a proorocit despre sfinții mucenici și mărturisitori că Duhul Sfânt îi va povăui ce să răspundă înaintea dregătorilor: „La dregători și la regi veți fi duși pentru Mine spre mărturie lor și păgănilor. Iar când vă vor da pe mâna lor, nu vă îngrijorați cum sau ce veți vorbi, căci se va da vouă în ceasul acela ce să vorbiți, fiindcă nu voi sunteți care vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru este care grăiește întru voi” (Mat. 10, 18—20; Luca 12, 11—12). Prezența Duhului lui Dumnezeu în sfinți îi face pe aceștia să fie părtași la slava cerească, să mostenească viață veșnică (Mat. 19, 29) și să judece lumea cu Mântuitorul la Judecata cea din urmă (Mat. 19, 28; I Cor. 6, 2—3). Gradul acesta înalt de sfințenie al sfinților explică de ce în Sf. Scriptură stă scris că Dumnezeu „va veni să se preamărească întru sfinții Săi” (II Tes. 1, 10; Ps. 15, 1). În același timp celor sfinți le este dată puterea să se roage pentru lume. Ne descoperă acest adevăr Sf. Apostol Evanghelist Ioan în Apocalipsă, scriind: „Și când a luat cartea, cele patru ființe și cei 24 de bătrâni au căzut înaintea Mielului, având fiecare alături și cupe de aur, pline cu tămâie, care sunt rugăciunile Sfinților” (5, 8). În aceeași scriere, la cap. 8, 3—4, se spune: „Și a venit un alt inger și a stat la altar, având cădelniță de aur, și i s-a dat lui tămâie multă ca s-o aducă împreună cu rugăciunile tuturor sfinților, pe altarul de aur dinaintea tronului. Și fumul tămâiei s-a suit, din mâna ingerului, înaintea lui Dumnezeu, împreună cu rugăciunile sfinților”.

Iată de ce Biserica noastră cinstește și prăznuiește pe sfinți. Ei sunt nu numai persoane istorice care au pățit cu vitejie și cu credință și-au dat viața pentru Hristos Domnul, ci și purtători ai sfințeniei și ai rugăciunii permanente pentru credincioșii de totdeauna ai Bisericii. Sfinții vor rămâne chipuri de oameni care au biruit slăbiciunile și păcatele și au dobândit harul lui Dumnezeu într-o măsură atât de mare, încât rugăciunile lor au putere să ajute credincioșilor la întărirea și creșterea vieții duhovnicești.

Personalitatea Sf. mucenic Gheorghe este una din aceste lumini și modele permanente pentru credință și dragostea față de Hristos Mântuitorul lumii. El a primit „cununa dreptății” (II Tim. 4, 8) în Biserica cerească cea biruitoare.

Popas spiritual la Vălenii de Munte

timpul slujbelor. Aceste lucruri sunt făcute de elevi cu tragere de inimă, în mod disciplinat și cu îndemănare. Faptul se explică prin aceea că părintele este prezent la școală în cadrul orelor de religie, cultivând relații strânse cu elevii, iar pe de altă parte, că găsește mijlocul potrivit pentru unele stimulente materiale, din când în când, stimulentele moral nelipsind niciodată.

În ceea ce privește slujba din noaptea Învierii, trebuie menționat faptul că, deși numărul credincioșilor a fost foarte mare — ca, de altfel, în toate bisericile noastre cu această ocazie —, s-a menținut tot timpul ordinea și disciplina, ceea ce asigură păstrarea unei atmosfere de evlavie și reculegere în timpul slujbei. Mai trebuie adăugat și faptul că răspunsurile la sfintele slujbe sunt date de un cor de femei pe două voci, cântările fiind executate cu talent, evlavie și sensibilitate. Nu e lipsit de interes nici faptul că grupul coral își în-deplinește această frumoasă menire fără dirijor.

Un moment important, mai deosebit, s-a petrecut în această parohie în prima zi de Paști la amiază, după slujba de la a doua Înviere. Preotul paroh, cu epitraxiul la gât și cu Sf. Cruce în mână, însoțit de circa 150 elevi, mai mari și mai mici, au cutreierat cartierul cu blocuri din oraș cântând „Hristos a înviat” și oprindu-se din loc în loc, cu predilecție la intersecții, preotul rostind cu voce tare „Hristos a înviat”, iar copiii răspunzând în cor: „Adevărat a înviat”. Bineînțeles că locatarii blocurilor n-au rămas indiferenți, ieșind în bal-

coane sau în fața ușilor și manifestându-și bucuria, fiecare în felul său. A urmat o agapă a elevilor, în frunte cu preoții și o parte din părinți, agapă aranjată pe platoul de lângă biserică unde s-a ridicat o impunătoare Cruce din lemn, în amintirea eroilor din decembrie 1989. Nici la această agapă n-a lipsit un cuvânt de învățătură potrivit momentului.

De asemenea, merită consemnat și un alt fapt, acesta în legătură cu o altă parohie din zonă, petrecut tot în zilele Sfințelor Paști. Anume, hramul unei biserici din filia Bodești, parohia Posești, situată la oarecare distanță față de Vălenii de Munte. Hramul fusese la Sf. Gheorghe, sărbătoare care căzuze în Joia Mare. Dar, potrivit rânduielii, el s-a prăznuit a doua zi de Paști. În ajunul hramului au fost invitați și preoții de la Vălenii de Munte, precum și din alte parohii din jur, în total zece preoți, în frunte cu părintele protopop Ilie Vasile. A fost o vecernie a hramului cu caracter de mare sărbătoare, cu cântări înălțătoare, cu predică rostită de părintele protopop, într-o atmosferă de evlavie și însuflețire, prezentă fiind cam toată suflarea creștinească din cântumul respectiv care numără 50—60 de case. Am aflat cu această ocazie că acest hram, sărbătorit într-un asemenea cadru, nu a fost o excepție, ci aceasta e regula în cuprinsul Protopopiatului de la Vălenii de Munte. De menționat că aproape toți preoții prezenți au fost tineri, cu relații umane și de colaborare între dânsii din cele mai frumoase. Agapa care a urmat, prezente fiind și doamnele preotese, a fost în primul rând un prilej de ziditoare discuții în probleme teologice și bisericesti și totodată de reală înălțare sufletească.

BISERICA ISTORICĂ

de Frank Schaeffer

Marele teolog George Florovski, care a predat Istoria bisericească răsăriteană la Universitatea Harvard, a subliniat în lucrarea sa „Biblie, Biserica și Tradiție — O privire din punctul de vedere ortodox răsăritean”, faptul că: „Biserica este lucrarea lui Hristos pe pământ, este icoana și locașul prezenței Sale Sfinte în lume”.

În afara Bisericii nu există mântuire, pentru că mântuirea este descoperirea căii pentru oricine care crede în numele lui Hristos. Iar această Revelație o aflăm doar în Biserica.

„Insușirea esențială a Bisericii este unitatea. Și desigur că această unitate nu este una exterioară ci una interioară, intimă și organică”. Este unitatea trupului viu, unitatea organismului. Biserica nu este o unitate doar în sensul că este una și unică; Ea este o unitate în primul rând pentru faptul că însuși ființa ei constă în unirea umanității separată și divizată. În Biserica umanitatea trece într-un alt plan, începe un nou mod de existență. Devine posibilă o nouă viață, și anume una adevărată, completă o viață sobornicească „în unitatea duhului și în legătura păcii”. Începe o nouă existență, un nou principiu al vieții: „după cum Tu, Părinte, ești întru Mine și Eu întru Tine, tot astfel și ei și fie una întru Noi, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis...”

Conform Sfântului Părinte martir Ignatie din Antiohia, care a scris pe la anul 110, Biserica este locul ordinii, unității și autorității apostolice. În Epistola sa către Magnezieni el scria: „Aveți grijă să săvârșiți toate lucrurile în armonie cu Dumnezeu, cu preoții, care țin locul sinodului apostolilor, și cu diaconii, care mi sunt atât de dragi mie și care sunt însărcinați cu cele ale lui Iisus Hristos (Care a fost cu Tatăl de la început și Care în cele din urmă S-a făcut văzut). Nu vă lăsați răbăciți de către alți învățători și nici de către vechi fătăciți care sunt fără valoare”.

Sfântul Ignatie a fost episcop în cetatea Antiohiei și a urmat Sfântului Evodie. Acesta a fost hirotonit de către Sfântul Petru. Sfântul Ignatie a scris mai multe epistole, adresându-le unor Biserici din Asia (Mică - n.tr.), care toate confirmau autoritatea

și succesiunea apostolică — temelie a Bisericii — „Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească”. Aceste epistole remarcabile, scrise pe drumul său spre crutul martiriu în arenă, au stabilit ordinea și disciplina, indispensabile pentru o practică autentică a creștinismului. Sfântul Ignatie a fost ucis în Roma, însă după ce epistolele sale fuseseră expediate celor șapte Biserici. Pentru că epistolele sale au fost scrise într-o perioadă atât de îndepărtată (sunt printre primele opere scrise de primul creștin de după Sf. Apostolul n.n.) și pentru că stabilesc atât de clar autoritatea apostolică, ierarchia și Sf. Tradiție, schismaticii, ereticii iar mai nou protestanții au încercat de-a lungul timpului să pună în discuție legitimitatea lor. Însă autenticitatea acestor epistole a fost stabilită și recunoscută de o seamă de mari teologi...

Multe secte își revendică numele de „Biserica”. Dar dacă numele de „Biserica” păstrează vreo semnificație, atunci noi trebuie să ne întrebăm care este ea. Este „Biserica” o mare adunare a oamenilor care spun că sunt creștini? Sau acest cuvânt are și o semnificație istorică în același timp, precum termenii ca „Franța” sau „Marea Britanie” indicau nu doar sentimentul de a fi francez sau britanic ci și locuri geografice!

Cunoscutul autor și preot ortodox Anthony M. Coniaris scrie în lucrarea sa „Introducere în Biserica Ortodoxă (Minneapolis, S.U.A., 1982): „Ce înțelegem noi când folosim cuvântul „Biserica”? Priviți marea varietate a grupurilor care se autoîntitulează „Biserica”. De fapt, oricine ar putea acum să întemeieze o Biserica pentru sine... Dar sunt acestea Biserici adevărate? Au fost ele întemeiate de Iisus Hristos și de Apostoli? Ce fel de legătură istorică au ele cu Apostolii? Noi, creștinii ortodocși înțelegem prin Biserica - trupul prin care este prezent astăzi Hristos în lume. Ea a fost întemeiată de Insuși Hristos, prin Apostoli, și a păstrat o legătură vie, istorică cu Apostolii prin hirotonia clericilor. Faptul că un episcop care hirotoneste astăzi un preot ortodox respectă din punct de vedere istoric succesiunea apostolică, că hirotonia sa pur-

(Continuare în pag. a 6-a)

Traducere din revista „The Christian Activist”, vol. IV, 1994 de Stud. teol. Paul Brusnovski, anul III

Apostolul din Ziua de Paști: Fapte I, 1-8

În ceea ce privește citirea Apostolului și a Sfinței Evanghelii, anul bisericesc începe în ziua de Paști. De aceea, cele două cărți liturgice, Apostolul și Evanghelia, încep cu pericopele din ziua de Paști.

Cuvântul pericopă este de origine grecească „perihopi” și înseamnă, între altele, tăietură circulară. Pericopa apostolică sau evanghelică este deci un pasaj desprins din Noul Testament, cuprinzând o învătătură divină bine conturată, cum o arată și numele grecesc, expus, fie direct, ca în predica de pe munte, fie indirect, prin parabole. La fiecare liturghie se citește câte o pericopă apostolică și evanghelică, arătate într-un îndrumar special. În ceea ce privește conținutul, ambele pericope sunt în perfectă concordanță, lămurindu-se și întregindu-se reciproc. Ele conțin una sau mai multe idei dogmatice sau morale, bine precizate, constituind o lecție pentru fiecare zi din anul bisericesc, ușor de învățat de către creștinii participanți la liturghie. Toate pericopele de peste an, la un loc, constituie deci un manual de catehism creștin, cu sute de lecții, pedagogic rânduite. Ex.: în ziua de Paști: învățătura despre împărăția lui Dumnezeu (Fapte I, 1-8); luni: alegerea apostolului Matia în locul lui Iuda Iscarioteanul (Fapte I, 12-17; 21-26); marți: explicarea minunii Pogorării Duhului Sfânt peste Apostoli, dată de Sfântul Petru (Fapte II, 14-21), etc.

Pericopele apostolice și evanghelice care se citește în toate zilele de peste an se împart în trei cicluri:

Ciclul I cuprinde opt săptămâni, începând de la Paști și terminându-se cu săptămâna de după Duminică Mare;

Ciclul al II-lea cuprinde treizeci și șase de săptămâni, începând cu Duminică I după Cincizecime și terminându-se la Postul Mare.

Ciclul al III-lea cuprinde săptămânile Postului Mare.

Pericopele apostolice din ciclul I sunt luate din Faptele Apostolilor, prima carte de istorie a Bisericii creștine, iar cele din ultimele două cicluri sunt luate din epistolele pauline și sobornicești.

Prima pericopă apostolică din ciclul I, care se citește la liturghie, în ziua de Paști și pe care o vom expune aici, este aceasta:

Textul pericopei. — „1. Teoșile, eu am scris cartea întâi despre toate câte a făcut și a învățat Iisus, de la început.

2. până în ziua în care s-a înălțat (la cer), după ce a dat porunci Apostolilor, pe care-i alesese prin Duhul Sfânt;

3. lor li s-a arătat pe Sine viu, prin multe semne doveditoare, după ce a pătimit, fiind văzut de ei, timp de patruzeci de zile, vorbindu-le cele despre împărăția lui Dumnezeu;

4. și fiind împreună cu ei la masă, le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aștepte înădăruința Tatălui, pe care ați auzit-o de la mine;

5. că Ioan a botezat cu apă, iar voi veți fi botezați cu Duh Sfânt, nu mult după aceste zile.

6. Iar ei, adunându-se, îi întrebau zicând: Doamne, oare în acest timp statornicești iarăși împărăția lui Israel?

7. El a zis către ei: Nu este al vostru a ști timpurile și momentele pe care Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa.

8. Dar veți lua putere, când va veni Duhul Sfânt peste voi și veți fi martori ai Mei, în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului”. (Fapte I, 1-8).

Explicarea pericopei. — Începutul pericopei este propriu zis prologul (termen grecesc) sau preambulul (termen latinesc) cărții Faptele Apostolilor. Aici, Sfântul Luca, autorul acestei cărți, face legătura între Fapte și Evanghelia a treia, pe care a scris-o tot el, aducându-i completări, cu privire la Învierea Domnului și la dovezile pe care El însuși le-a dat Apostolilor, după învierea Sa. Expresia „li s-a arătat pe Sine viu prin multe semne doveditoare” este o întărire a martiriilor scripturistice, că Domnul, în timpul celor patruzeci de zile de la Înviere până la înălțare, s-a arătat de mai multe ori, în mai multe locuri și la mai multe persoane,

spre a se înlătura orice presupunere despre vreo iluzie optică sau moarte pătură.

Sfântul Evanghelist Luca, istoric, medic și zugrav, spune cu exactitate, accentuând, „fiind văzut de ei înșiși” (optanomenos). Certitudinea învierii Domnului a făcut să țâșnească, spontan, pe toate undele văduhului cântarea melodiioasă: „De bucurie toate s-au umplut, luând dovedirea învierii” (Stihira a treia și învierii de la Utrenia glasului al III-lea). Cu siguranță că cele două expresii de mai sus sunt o aluzie a Sfântului Luca la mai multe locuri din Noul Testament, în care se dau mărturie despre „dovedirea învierii”: Matei XVII, 16; Marcu XVI, 14-18; Luca XXIV, 34; 36; Ioan XX, 19; XXI, 1; Fapte I, 4; II, 32; I. Cor. XV, 4-8, etc.

Teofil, căruia Sfântul Luca îi închină ambele cărți, este un creștin cu vază, grec de origine, din Antiohia, capitala Siriei, al treilea oraș mare în împărăția romană, după Roma și Alexandria. Tot în Antiohia s-a născut și Sfântul Luca. Numele acesta, Teofil, este un cuvânt compus, de origine greacă ce înseamnă „iubit de Dumnezeu” sau „iubit de Dumnezeu”, după cum se pronunță cu accentul pe a prima parte a sa — Teo-fil — sau, pus accentul pe a doua parte a cuvântului — Teo-fil. Numele său de origine, ca păgân, era altul și numai după convertire a primit acest nume simbolic.

După titlul pe care-l dă Sfântul Luca „prea puternice Teoșile” (Luca I, 3), se vede că Teofil era o persoană cu o funcție politică înaltă, pentru că acest atribut și mod de adresare se folosea pentru demnitarii politici, guvernatori și procuratori romani (Fapte XXIII, 26; XXIV, 3; XXVI, 25).

După prolog, urmează cuprinsul propriu-zis al acestei pericope, în care se vorbește despre arătarea lui Iisus, după înviere, despre învățatura dată Apostolilor, cu privire la „împărăția lui Dumnezeu” și despre făgăduința venirii Sfântului Duh, Care le va da puterea să predice Evanghelia în toată lumea. „Împărăția lui Dumnezeu” despre care vorbește Domnul, va rămâne tema cea mare, pe care Apostolii o vor predica în lume, după înălțarea Domnului: Fapte VIII, 12; XIX, 8; XX, 25; XXVIII, 31, etc.

Prin „împărăția lui Dumnezeu” care se mai numește și „împărăția cerurilor”, se înțelege învățătura lui Hristos, adică religia Sa și Biserica Sa, în înțeles de obște, a celor ce cred că Iisus este Fiul lui Dumnezeu și Mântuitorul lumii. Intemeierea Bisericii avea să aibă loc în Ierusalim, în urma minunii pogorării Sfântului Duh asupra Apostolilor (Fapte II).

Expresia „și fiind împreună cu ei la masă” este o mărturie că în ziua de Paști, Domnul Iisus a mâncat cu Apostolii la o masă comună și aici, iarăși a avut loc „îrângerea păinii”, din care s-au împărțit Apostolii, cum ne mărturisește Sfântul Luca și în altă parte: Fapte II, 42, 46; X, 41; Luca XIV, 35.

„Voi veți fi botezați cu Duh Sfânt” sunt cuvinte prin care însuși Domnul Hristos făgăduiește pogorarea Duhului Sfânt peste Apostoli, la ziua Cincizecime, ca botez special „prin limbi împărțite, ca de foc” (Fapte II, 3). Botezul acesta special a fost vestit mai înainte și de Sfântul Ioan Botezătorul (Matei III, 11).

„Doamne, oare în acest timp statornicești iarăși împărăția lui Israel?”. Această întrebare, pusă de Apostolii Domnului Hristos, dovedește că, chiar după moartea și învierea Domnului, în mintea lor mai stăruie încă ideea greșită, că întemeierea împărăției lui Dumnezeu despre care li se vorbea, însemna restaurarea regatului unitar al evreilor, pe care îl avuseseră în timpul celor trei regi: Saul, David și Solomon. Chiar dacă au auziseră că împărăția mesianică are caracterul ei propriu, esențial deosebit de cele ale împărățiilor lumesti (vezi Matei XX, 25-26; Marcu X, 42-44; Luca XXII, 26 etc.), apostolii, chiar după învierea Domnului, socoteau totuși că aceasta va începe cu reclădirea și întărirea statului politic al evreilor. Înainte de răstignirea Domnului, ideea aceasta este adânc înrădăcinată în mintea tuturor evreilor, care gemeau sub jugul dominației romane, de sub care așteptau să-i scape Domnul Iisus, Domnul Hristos, Dascăl și Părinte cu bunătate supremă, nu se supără pe Ucenicii Săi pentru această nesocotită a lor, știind că și ei sunt „nepricepuți și zăbavnici cu inimă a crede toate câte au spus proorocii” (Luca XXIV, 25) și le dă răspuns încurajator, cum vom vedea mai jos, arătându-le că El vorbește despre o împărăție mesianică, iar nu de o împărăție politică. Ceva mai mult, Domnul le spune că vor avea și aici un mare rol, că vor primi puterea Duhului Sfânt și vor fi vestitori ai acestei împărății „până la marginile pământului”, precum le mai spusese și altă dată (Matei XXVIII, 19).

Iată răspunsul Domnului: „Nu este al vostru a ști timpurile sau momentele (soroacele) pe care Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa”. Fiindcă ucenicii II înțeleg despre timpul restaurării împărăției lui Israel, Domnul, în mod indirect, îi corectează, făcându-i să înțeleagă că El vorbește de timpurile și de momentele temporale ale împărăției lui Dumnezeu, dar nici pe acestea nu le pot ei cunoaște acum, fiindcă acestea numai Tatăl le are în „stăpânirea Sa”. Altădată, Domnul Hristos spune că „nici El nu știe momentul venirii Sale pentru a doua oară (Parusia), ci numai Tatăl (Matei XXIV, 36; Marcu XIII, 32, etc.).

Aceasta înseamnă că Tatăl Și-a păstrat pentru El însuși planul împărăției mesianice și cunoașterea etapelor și momentelor desfășurării ei, în istoria lumii. Desigur că economia divină cu privire la timpurile și momentele întemeierii și largirii împărăției creștine, în istoria lumii, le cunoaște și Fiul, egal și consubstanțial în Tatăl, dar, venit pe pământ, ca Om-Dumnezeu, El a vorbit oamenilor numai ce li s-a spus de către Tatăl. Pentru deslușirea acestor teme, despre împărăția lui Dumnezeu, Domnul Hristos n-a primit poruncă de la Tatăl. Însuși El mărturisește aceasta: „pentru că Eu n-am vorbit de la Mine Insumi, ci, Tatăl care M-a trimis, El însuși Mi-a dat poruncă, ce să zic și ce să vorbesc” (Ioan XII, 49; VIII, 28). Domnul mai adaugă că El a venit să facă

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Nicolae Petrescu

TERTULIAN — opera

2. Scrieri polemice (Contra ereziilor).

De praescriptione haereticorum. (Prescrierea ereticilor). Este una din scrierile cele mai bune ale lui Tertulian. Conține combaterea juridică a tuturor ereziilor, atacând însuși dreptul lor la existență și temelie pe care sunt clădite. Prescripție înseamnă în drept trecerea unei posesiuni în proprietatea cuiva, pe baza faptului că o posedă de mai demult timp. Dar cum explicăm acest termen de prescripție? La romani, cineva care nu era cetățean ci un pelerin oarecare, putea să aibă o bucățică de pământ spre fructificare personală. Dacă o stăpânise 10 ani el putea să respingă pe vechiul stăpân al pământului respectiv cu ajutorul unei excepții juridice, numită prescrierea de lungă posesiune. Cu toate acestea însă, dacă venea adevăratul stăpân și reclama dreptul de posesiune, după constatarea că el l-a avut în mod legal, i se dădea acestuia. O astfel de proprietate a Bisericii este și Sfânta Tradiție Apostolică cea arătată în Sfânta Scriptură. Ereticii nu pot formula pretenții de a expune credința creștină fiindcă ei, fiind apariții noi, fără vechime, nu sunt în posesia Sfințelor Scripturi, care sunt proprietatea Bisericii. Tertulian le spune creștinilor să se ferească de eretici, fiindcă ereziile sunt un pericol pentru Biserica și un scandal pentru orice creștin. Creștinii trebuie să se conducă după regula adevăratei credințe. Ori ereziile sunt împrumuturi false din filozofia păgână și primite de la diavol. Biserica este stăpânul legal al adevărului din Sfânta Scriptură și tot ea este anterioară ereziilor. Ereticii sunt în afara de Biserica. Dacă încearcă să aibă adevărata credință și Sf. Scriptură, sunt îndrăzneți și hoți. În ultima parte a scrierii, Tertulian arată deosebirile doctrinale între eretici și le prezintă viața lor nedisciplinată, luându-i chiar în batjocură. Aduce apoi ca argument pentru susținerea adevărului religiei creștine, tradiția. La fel încercase mai înainte Irineu și Ipolit. În plus, Tertulian o sprijinește pe formule juridice. După această combatere generală a ereziilor din vremea sa gnosticismul și monarhianismul, această scriere este considerată ca apogeu al activității sale. Este scrisă pe la anul 200. Ea apare ca oglinda conștiinței Bisericii, iar Tertulian ca purtătorul ei.

Adversus Marcionem. Această scriere a fost editată încă în timpul lui Tertulian de trei ori. Ea este compusă în cinci cărți și are ca scop să dovedească următoarele: Dumnezeu cel bun este tot una cu Dumnezeu cel drept; Dumnezeu este identic creatorului; respinge scrierea lui Marcion „Antiteze”. Combate canonul lui Marcion, fapt foarte important pentru Canonul Bibliei. Tot aici arată că păcatul își are originea în libertatea voinții omului. Trupul omenesc — spune Tertulian — este nedemn de Dumnezeu. Explică nepotrivirile dintre Noul și Vechiul Testament. Scrierea poartă semne montaniste fiind scrisă între 208-211.

Adversus Hermogenem. Hermogene a fost un discipol al lui Marcion și a trăit în Cartagina. El învăța că lumea este eternă ca și Dumnezeu. Făcea din ea un al doilea principiu. Tertulian îi scrie această lucrare și caută să respingă orice afirmație asemănătoare. Îi demonstrează că numai Dumnezeu este etern și că numai El este creatorul lumii, că materia este creată de Dumnezeu și deci nu e veșnică. Nu-i lipsește lui Tertulian nici o ironie fină față de Hermogene. Este scrisă între 200-206.

Adversus Valentinianus. Este o încercare de combatere a ereziei valentinienne, parodiind aventurile eonilor din sistemul emanationist al acestor gnostici. Este mai mult o plagiare superficială, după datele autorilor anteriori, mai ales Sf. Irineu.

3. Scrieri dogmatice.

Acest grupaj de scrieri s-ar putea uni cu cele polemice fiindcă ambele categorii au scopul de a expune adevărul creștin.

De baptismo. Scrierea este îndreptată împotriva „viperei Quintilla” care nega valabilitatea botezului. Această erezie o numește „venin eretic” și caută să ferească pe catehizanii de acest pericol. Tertulian este preocupat de această Sfântă Taină, arătând necesitatea ei și modul cum se efectuează. Aici vorbește despre materia, forma și efectele botezului. Apa din care se compunea la început universal și peste care se purta Duhul Domnului, a fost de ajutor la crearea omului și este elementul indispensabil pentru existența lumii. Botezul ne curăță de păcate. El este orânduit de Mântuitorul. Tertulian recunoaște valabil și botezul sângelui.

Arată apoi că numai episcopii, preoții și diaconii au drept să-l administreze. În caz de pericol însă, poate să-l administreze și un laic, dar rostind formula completă. Arată apoi timpul săvârșirii botezului și cum trebuie să se pregătească cel care dorește să se boteze. Ereticii trebuiesc rebotezați. În afara de rigorismul față de botezul copiilor, scrierea prezintă un deosebit interes dogmatic și istoric. E scrisă între 200-206.

De carne Christi. (Despre întruparea lui Hristos). În această scriere Tertulian combate pe doctrii care negau realitatea trupului Domnului nostru Iisus Hristos, arătând că fără realitatea acestui trup, nu există mântuire pentru creștini. Hristos a luat trup omenesc pentru că El a venit să mântuiască pe oameni; n-a luat chip de înger, pentru că Hristos nu avea misiunea de la Tatăl să mântuiască pe îngeri. Trupul lui Hristos a fost fără de păcat. Hristos a avut trup real primit prin naștere din Fecioara Maria. Tertulian merge însă prea departe și-i neagă virginitatea; nu înainte de nașterea Mântuitorului, ci în timpul acestei nașteri, precum și după ea. Se pare că a făcut această mărturisire cu scopul de a afirma mai puternic realitatea întrupării Mântuitorului. În scriere se observă influență montanistă.

De resurrectione carnis. (Despre învierea trupului). Este o scriere îndreptată împotriva gnosticilor și încearcă să susțină dogma învierii noastre. Fiindcă această înviere se bazează pe învierea Mântuitorului — care pentru a învia a trebuit să aibă trup real — autorul a tratat mai întâi despre realitatea fizică a Mântuitorului. În această scriere (are 36 de capitole), după ce spune că trupul este opera lui Dumnezeu și deci nu trebuie disprețuit, Tertulian vorbește despre învierea lui și arată că va fi cu adevărat. Trupul care în această lume ia parte cu sufletul la diferite acțiuni fie bune fie rele, trebuie să primească și el o răsplătă sau o pedeapsă. Pentru că trupul era opera principiului rău, de aceea trebuia distrus. Pentru susținerea învierii trupului, Tertulian aduce argumente raționale și scripturistice. Opera este una din cele mai de seamă. Tertulian are însă aici o afirmație deosebită de învățătura Bisericii: El conține învierea într-un trup transformat. E scrisă între anii 208-211.

De anima. (Despre suflet). În această scriere Tertulian atingează despre natura și originea sufletului, despre moarte și despre somn, care este ca o imagine a acestuia. Lucrarea este îndreptată împotriva filozofilor și ereticilor și se poate împărți în trei părți. În prima parte se ocupă de existența sufletului, în a doua de originea lui, iar în a treia de starea lui după moarte (destinația sufletului după moarte). În studierea acestor trei probleme, Tertulian folosește Sf. Scriptură și mai mult filozofia; în special cea stoică. Totuși el face erori grave. El admite că sufletul e corporal și că vine ca și trupul de la părinți. Afirmă deci traducianismul (că sufletul se naște din sufletele părinților prin aceeași sămânță care naște trupul). Admite apoi că sufletele, în afara de cele ale martirilor, vor coborî într-un loc subteran și acolo vor aștepta învierea trupurilor pentru răsplata finală. Ceea ce trebuie însă remarcat este faptul că Tertulian este cel dintâi care face un studiu psihologic creștin și totodată el afirmă libertatea omului.

Scorpiae. (adică, leac contra mușcăturii scorpionilor). Scrierea este adresată împotriva ereticilor gnostici (mai cu seamă contra Caianiților) pe ale căror învățături le asemănă cu înepăturile otrăvitoare ale scorpionului. Acești eretici negau obligativitatea de a se mărturisi credința până la moarte și de a suferi martiriul. Câtă vreme Hristos a murit pentru noi — spunea ei — nu mai este nevoie ca noi să ne mărturisim credința pentru El, vârsându-ne sângele pe acest pământ. Numai în cer trebuie să-L mărturisim. Tertulian le dovedește cu argumente din Sfânta Scriptură că martiriul este necesar, el este garanția gloriei veșnice. E scrisă între 211-212.

Adversus Praxeum. (Impotriva lui Praxeus). Acesta era de loc din Asia Mică și era un monarhianist modalist (un patrispasiu) care înălțase pe Sfântul Duh și răstignează pe cruce pe Tatăl. Învățătura lui și-o propagase prin Africa venind chiar și la Roma. Tertulian îl acuză de patrispasiu și de alungarea Paracletului. Tertulian vorbește de Sfânta Treime întrebându-l chiar cuvântul „Trinitas”. Vorbește despre întruparea Mântuitorului și de Sfântul Duh — în special —. El este singurul scriitor — până la Sf. Atanasie — care a afirmat categoric dumnezeirea Sfântului Duh. E scrisă după 213.

Athid. prof. dr. Constantin Voicu

Scopul și importanța disciplinei „Formarea duhovnicească”...

(Urmare din pag. a 4-a)

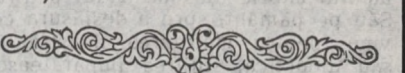
teia, umplându-ne sufletul cu substanța demnă a trăirii religioase precis îndrumate, cum nu este decât cea ortodoxă”.

Teologia apuseană a fost mult consiliată la noi. Raritatea traducerilor din Sfinții Părinți (atât de dese în secolele mai demult) a contribuit la necunoașterea mai bună a valorilor practice ale teozaurului Ortodoxiei. Protestantis-

mul nu-și pune deloc problema desăvârșirii omului prin sfîntirea lui lăuntrică, iar catolicismul urmărește mai mult idealul unui om corect sau destoinic la exterior, pe când Ortodoxia pune accentul pe „omul cel dinlăuntru al inimii” — intru nesticăcioasa

podoabă a duhului blând și liniștit care este de mare preț înaintea lui Dumnezeu” (1 Petru III,

4; Romani VII, 22; 2 Corinteni IV, 16).
după D. Stăniloae, Cuvânt înainte la volumul Filocalia sfințelor nevoiște ale desăvârșirii, vol. I, Ed. II, Sibiu 1947, p. VIII-XI).

Sfânta Liturghie — Marea iubire (XVII)

— TAINA ȘI COMUNIUNE —

„Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșirilor noștri... Sub dogoarea lubirii nemărginite a lui Dumnezeu parcă, atunci când ne rugăm, se topește în noi orice urmă de egoism. Simțim că avem un Tată, bun, iubitor, milostiv și iertător. Și, ne rușinăm să stăm în fața Lui oricum. Și, așa trebuie să fie, cu fiecare cuvânt de rugăciune pe care-l rostim, trundim în comuniunea liturgică spre Impărăția lui Dumnezeu, pentru a ne întâlni cu Tatăl, cu Fiul și cu Duhul Sfânt, Treimea cea mult iubitoare.

Iar, dacă fiecare ne-am rugat nu numai pentru sine, pentru pâinea mea, ci ne-am rugat pentru toți, pentru „pâinea noastră”, ca să ne-o dea Tatăl nostru, tot așa, și în cea de-a cincea cerere, nu ne rugăm numai fiecare pentru sine, ci într-o solidaritate umană cerem și, așa ar trebui să facem întotdeauna: „și ne iartă nouă greșelile noastre”.

Depășind acel egoism sălbatic care dormitează în fiecare om, simțindu-ne acum, tot mai lângă olaltă în marea familie a lui Dumnezeu, ne gândim la toți semenii noștri, ca peste toți să se aștearnă iertarea divină și mila cerească. Nu numai peste mine sau numai peste tine, avansând în iubirea care ne apropie și ne înfrățește, — așa vrea Dumnezeu — cerem iertare pentru toți oamenii. Dar, ca să dobândim o asemenea iertare părintească, e neapărată nevoie de o consecvență continuă, în relațiile cu semenii noștri și cu Dumnezeu. În fața lui Dumnezeu, nu sunt singur nici eu și nici fiecare, ci suntem toți, întorși „acasă”! Și, aici, noi condiționăm iertarea noastră pe care o cerem de la Mult Milostivul Dumnezeu-Tatăl nostru, de modul cum noi iertăm greșirilor noștri.

Nimeni nu este fără de păcat! Așa cum spune Sfânta Scriptură: „Toți s-au abatut, împreună ne-rebucnici s-au făcut. Nu este cine să facă bine, nici măcar unul nu este...”! În taina Sfântului Maslu, unde omul își cere vindecarea sufletească și trupească, se și menționează în rugăciunea a șaptea: „Că nu este om care să viețuiască și să nu greșască, că numai Tu singur ești fără păcat; dreapta Ta este dreptate în veac și Cuvântul Tău, adevărul. Că n-ai zidit pe om spre piatră, ci spre paza poruncilor Tale și spre moștenirea vieții celei nestricăcioase”! Singur Iisus Hristos, ca Om adevărat și Dumnezeu adevărat, este fără de păcat. El însuși întreabă: „Cine dintre voi Mă vedește de păcat? Dacă spun adevărul, de ce voi nu Mă credeți?” Și totmai de aceea, El poate să ne scape pe noi de păcat, să ne ierte greșelile noastre, prin jertfa Lui supremă, pe cruce. „Voi știți că El s-a arătat ca să ridice păcatele și păcat în El nu este”.

Iisus Hristos, învățându-ne această rugăciune domnească, ne-a deschis totodată și calea spre mântuire, nu numai învățându-ne, dar și jertfindu-se pentru noi. Mila și Iubirea dumnezeiască, au mers atât de departe, încât, răstignit fiind între doi făcători de rele, în cea mai dramatică suferință, El se roagă pentru cei ce L-au răstignit și batjocorit, zicând: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac...”! Ne-a copleșit astfel, Iubirea și bunătatea divină încât orice om cu rațiunea sănătosă nu poate rămâne într-o stare de amorțeală sufletească. Trebuie să se miște, să încerce să fie „om după chipul și asemănarea lui Dumnezeu”.

Astfel, în rugăciunea „Tatăl nostru”, Hristos ne-a învățat nu numai să socotim pe Dumnezeu ca Tată, asemenea Lui, ci și să cerem iertare păcatelor noastre. Dar cine iartă mai sigur ca un Tată, căruia ne-am făcut fii și pentru care a venit însuși Fiul Lui, Unul Născut, să ne facă fii asemenea Lui? Și cum nu ne-ar ierta și Fiul care S-a făcut prin întrupare în mod deplin Fratele nostru? Mai mult, Acesta făcându-se Om, a luat păcatele noastre și a păținit pentru ele în locul nostru, ca unul care s-a identificat tainic cu noi... pentru extrema sensibilitate a iubirii Lui față de noi! De aceea, Sfântul Apostol Pavel îndeamnă să urmărim pilda Mântuitorului, în calitatea noastră de zidire a lui Dumnezeu, zicând: „Imbrăcați-vă dar, ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și preaiubiți, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă răbdare. Îngăduindu-vă unii pe alții și iertând unii altora, dacă are cineva vreo plângere împotriva cuiva; după cum și Hristos v-a iertat vouă, așa să iertați și voi”! Deci, noi, păcătoșii, avem lipsă de iertare de la Dumnezeu, pentru greșelile noastre, sau cum scrie Sfântul Evanghelist Luca: „Și ne iartă nouă păcatele noastre, căci și noi înșine iertăm tuturor celor ce ne greșesc nouă”! Cu alte cuvinte, nu se poate concepe a cere iertarea păcatelor, fără ca noi să nu procedăm întocmai și în mod automat să iertăm greșirilor noștri.

Păcatul, sub orice formă, este o nesocotire, o călcare a poruncilor lui Dumnezeu, o nepăsare față de ordinea divină. Prin mijlocirea conștiinței noastre, fiecare om știe ce e bine și ce este rău. Numai

că nu este suficient a ști, ci este necesar a acționa în mod pozitiv, promovând binele. „Cine știe să facă ce e bine și nu face păcat are”! Deci, omul cu bună știință săvârșește păcatul în majoritatea cazurilor, ca un fel de concesie pe care o face dez-ordinei, încălcând, dintr-o slăbiciune a voinței sale, legile lăsate de Dumnezeu și în ordinea naturală a lucrurilor și în propria noastră ființă. De aceea, „oricine făptuiește păcatul, săvârșește și nelegiuirea”! Iar dincolo de imperiul legilor se așterne haosul și atunci în mod legitim „plata păcatului este moartea”. Iar cine vrea să scape de această moarte cere iertare de la Cel ce poate nu numai să ierte, ci să dea și viață veșnică, mai ales că El „poate și sufletul și trupul să le piardă în gheena”, în cazul unei totale nepăsări.

În Canonul cel mare al Sfântului Andrei, cântat în rânduiala sfințelor slujbe din Postul Păsărilor (al Sf. Paști), alcătuit din 324 de stihiri (strofe), într-una din ele, creație imnografică de excepție, pare că se concentrează tot strigătul pocăinței, răsunând cu o elocvență presantă: „Suflete al meu, suflete al meu! Pentru ce dormi? Sfârșitul se apropie, și vrei să te tulburi. Deșteaptă-te dar, ca să se milostivească spre tine Hristos-Dumnezeu, Cel ce este pretutindenea și toate le plinește”. Și ca într-o disperare dozată de tot ce-a greșit, omul strigă: „Cruță, cruță, Doamne, zidirea Ta. Păcătuit-am, iartă-mă, Cel ce ești însuși din fire curat, căci afară de Tine nimeni altul nu este fără de păcat”! Pentru un asemenea strigăt de pocăință, omul are nevoie de credință, acea candelă spirituală sub a cărei lumină se separă binele de rău, „și tot ce nu este din credință este păcat”!

Întreg cultul liturgic al Bisericii Ortodoxe, cristalizat în albia Tradiției sacre începând cu primele veacuri ale Creștinismului, a promovat în jurul problemei mântuirii, o minunată de rânduieli sfinte și de rugăcuni odihnitore. Toate acestea converg spre izbăvirea sufletului de păcate și dobândirea iertării de la Părintele ceresc. Astfel, în atât de mult răspândita Psaltire, care nu lipsește aproape din nici o familie a poporului nostru dreptcredincios, în rugăciunea de încheiere de la cea de-a douăzecea catismă, se înmănușează o multitudine de stări de decădere morală, pentru care omul păcătos cere iertarea Domnului, zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeu meu, miluiește-mă pe mine păcătosul și-mi iartă mie, nevrednicului robului Tău, câte Ți-am greșit în toată vremea vieții mele până acum și orice am păcătuit ca om, cu voie sau fără de voie, cu lucrul sau cu cuvântul, cu mintea sau cu gândul, din nesocotințe sau din infumurare, din multă trândăvie sau din lenevie; ori de m-am jurat pe numele Tău cel sfânt, ori de am jurat strămb, ori de am hulisit în gândul meu, ori am ocărât pe cineva, ori de am năpăstuit, sau am întristat, sau am mândit cu ceva, sau am furat sau m-am desfrânat, sau am mințit, sau am mâncat pe ascuns, sau pe vreun prieten care a năzuit la mine l-am trecut cu vederea, sau pe vreun frate l-am necăjit și l-am amărât, sau stând la rugăciune și la cântare, mintea mea cea rea a alunecat spre răutăți; sau m-am desfățat peste cuviință, sau am răs nebunește, sau am spus glume, sau m-am trufit, sau la măriri deșarte m-am gândit, sau la frumusețe deșartă am privit și m-am biruit de ea, sau am bărfit, sau m-am lenevit la rugăciune, sau porunca duhovnicului nu am păzit, sau vorbe deșarte am grăit, sau altceva rău am făcut, sau acestea toate și mai mult decât acestea am făcut și nu le mai în minte, miluiește-mă, Doamne, și mi le iartă, toate, ca un bun și de oameni iubitor”!

O astfel de rugăciune e ca o mărturisire a sufletului care știe că peregrinăm mereu și că „nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutam pe aceea ce va să fie”! Omul nefind stăpân absolut al propriei sale vieți, neștiind când vine moartea, cum zice Psalmistul (43, 24), trebuie să fie în bună

(Continuare în pag. a 7-a)

- 1 Ro. 3, 12 și Ps. 52, 4.
2 Vez. 3 Aghiazmat, cit. p. 138.
3 In. 8, 46.
4 I In. 3, 5.
5 Lc. 23, 34.
6 Dumitru Stăniloae: Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie. Antologie și studii și note de Sandu Frunză, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1993, p. 79.
7 Col. 3, 12—13.
8 Lc. 11, 4.
9 Iac. 4, 17.
10 I In. 3, 4.
11 Ro. 6, 23.
12 Mt. 10, 28.
13 Triod. cit., p. 133.
14 Idem, p. 415.
15 Ro. 14, 23.
16 Psaltirea, București, Edit. Inst. Biblic Ort. 1981, p. 269.
17 Evr. 13, 14.

Apostolul din Ziua de Paști: Fapte I, 1-8

(Urmare din pag. a 5-a)

voia Tatălui (Ioan IV, 34; VI, 38).
„Noi surprindem aici și o notă educativă divină și anume că Domnul le dă Apostolilor și o povăț, de a nu cere drepturi pe care nu este în firea omenescă sau nu se cade să le aibă. Principiul acesta trebuie să fie călăuză în societatea creștină în toate timpurile.

Impărăția lui Dumnezeu este, deci, o taină pentru credincioși. Totuși, taina aceasta a timpurilor și momentul impărăției lui Dumnezeu, „din veci ascunsă” (vezi: Rom. XVI, 25; I Cor. II, 7; Efes. I, 9; Colos. I, 26 etc.), o putem cunoaște acum, în parte, atât cât ne este necesar pentru mântuirea noastră, fiindcă ni s-a făcut cunoscută prin descoperirea divină, în Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, „după rânduiala veșnicului Dumnezeu; adusă la cunoștință între neamuri spre ascultarea credinței” (Rom. XVI, 26).

„Timpurile și momentele” istorice ale impărăției cerurilor, pe care Tatăl le-a fixat din eternitate și la care se găndea Domnul Iisus, când vorbea cu Apostolii, pe pământ, pentru ultima dată, sunt: 1) Timpul pentru pregătirea omenirii în general și a poporului evreu în special, pentru primirea impărăției mesianice (Evr. I, 1—2; IX, 9; I Petru I, II), timp de răbdare și pocăință (Rom. III, 26; Fapte XVII, 30). 2) Momentul de împlinire a făgăduințelor mesianice, e arătat prin Scripturile proorocilor” (Rom. XVI, 26), adică „plinirea vremii”, după cuvântul Sfântului Pavel (Gal. IV, 4). Acesta este momentul istoric ales de Tatăl pentru venirea Fiului Său pe pământ, spre a desfășura cele trei slujiri divine, pentru mântuirea noastră: slujirea profetică sau didactică, slujirea împărătească și slujirea arhierescă. 3) Timpul care se va scurge de la în-

țară până la parusia (a doua venire a Domnului „cu slavă”), (Cor. VI, 2, 4). 4) Viața viitoare, după „arătarea dreptei judecăți a lui Dumnezeu” (Rom. II, 5—10; I Cor. I, 8), adică judecata obștească și ultimă! Această ultimă etapă este împărțită cerurilor, în forma sa cea mai desăvârșită. Natura și istoricul acesta al impărăției lui Dumnezeu nu-l înțelegeau Apostolii. Domnul le spune Apostolilor că nu li se cade să știe tainele impărăției lui Dumnezeu, dar, în schimb, le spune, încurajator, că vor primi putere și cunoștință deplină de la Duhul Sfânt, pentru misiunea lor de „matori până la marginea pământului”. Aceasta înseamnă că impărăția mesianică, nu va fi numai pentru Israel, cum credeau evreii și cum socoteau Apostolii, încă și acum, ci va fi pentru toate popoarele, adică religia și Biserica creștină sunt universale (Matei XXVIII, 19), „Slujitorul Domnului este lumina neamurilor”, zice profetul Isaia, vorbind despre Domnul Hristos (Isaia XLIX, 6). Toate popoarele vor fi chemate la mântuire prin Apostoli și urmașii lor, întârziți de puterea Duhului Sfânt, de care vorbea Domnul Hristos. De aici mai rezultă că parusia nu va avea loc mai înainte de predicarea Evangheliei, „până la marginea pământului” (Matei XXIV, 14).

Istoricul Eusebiu al Cezareei (265—340?) a consemnat o tradiție, că Apostolii, ca să împlinească ultima poruncă a Domnului, chiar și-au împărțit pământul pentru evanghelizare: Toma a luat ținutul parților; Andrei, Scytia; Ioan, Asia, unde a și trăit; Petru a luat Pontul, Galatia, Bitinia, Capadocia și Asia, predicând la iudeii din diasporă. Esența predicilor, numită în grecește kerigma — veste, a constituit-o mărturia despre învierea Domnului și întreaga Lui viață publică (Fapte II, 32; Luca I, 2 etc.).

Biserica istorică

(Urmare din pag. a 5-a)

cede de la apostoli, și prin ei de la Hristos, este o garanție că Biserica Ortodoxă nu a fost întemeiată de vreunul pe numele Joe Smith, acum câteva secole, ci de Hristos însuși”.

Pentru ca termenul de „Biserică” să aibă un înțeles mai mult decât relativ, nu se poate să facem abstracție de contextul istoric, bogat în documente al Bisericii, de învățăturile ei, de ființa sa, cât și de trecutul ei istoric în lume. Biserica apostolică a învățat întotdeauna că cei care pretind că sunt episcopi ori preoți, trebuie să fie în stare să prezinte o continuitate istorică neîntreruptă cu Biserica apostolică primară care a fost întemeiată de Iisus, după cum arată și Sf. Ap. Pavel: „Căci nimeni nu poate pune altă temelie, decât cea pusă, care este Hristos” (I Cor. 3, 11)...

Trăsătura de seamă și distinctivă a Bisericii istorice este lipsa de schimbare, este continuitatea, este plinătatea credinței transmise din generație în generație, ca și hirotoniile săvârșite prin succesiunea apostolică...

Conform Sfintei Tradiții, misiunea Bisericii, care consta în a continua ceea ce a fost început de Hristos, nu s-a stabilit dintr-o coincidență, ci a fost hotărâtă de Hristos însuși. Iată ce spune pe la anul 180 d.Hr., Sfântul Irineu în lucrarea sa „Impotriva ezrelilor”: „Propovăduirea Bisericii continuă într-adevăr fără schimbare, ea este peste tot aceeași... Ea este sporită constant prin Duhul Sfânt... Dumnezeu a așezat în Biserică apostoli, profeti, doctori și alte mijloace prin care lucrează Duhul... Pentru că, acolo unde este Biserica, acolo este și Duhul Sfânt”. Iar din Scriptură aflăm că „venind Iisus în părțile Cezareei lui Filip, îi întreba pe ucenicii Săi, zicând: Cine zice oamenii că sunt Eu, Fiul Omului? Iar ei au răspuns: Unii, Ioan Botezătorul, alții, Ilie, alții, Ieremia sau unul dintre prooroci. Și le-a zis: Dar voi, cine credeți că sunt? Răspunzând, Simon-Petru a zis: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu. Iar Iisus răspunzând, i-a zis: Fericit ești Simon, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit lui aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri. Și Eu zicție, că tu ești Petru și pe această piatră îți zidi Biserica Mea, și porțile iadului nu o vor birui pe ea. Și îți voi da cheile împărăției cerurilor, și orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat și în ceruri. Atunci a poruncit ucenicilor Lui să nu spună nimănui că El este Hristosul” (Rom. 16, 13—20).

Primii episcopi

Iudeii din timpul Mântuitorului erau foarte dezorientați cu privire la persoana lui Iisus. Ei credeau că s-ar putea să fie un profet reîntors pe pământ. Ucenicii Lui au demonstrat de asemenea de mai multe ori că sunt incapabili să-L înțeleagă, precum și mulțimile care-L urmau. Iisus i-a dezvăluit lui Petru că diferența dintre orbeste mulțimilor și putința lui de a înțelege nu provine din inteligența lui Petru, nici chiar din credința sau bunătatea lui; nu, ci Dumnezeu a hotărât să descopere adevărul lui Petru și celorlalți apostoli, înainte de a-l descoperi și mulțimilor. Petru și ceilalți apostoli aveau o anumită sarcină de îndeplinit, și din această cauză li s-a dat lor un grad mai mare de cunoaștere.

Dumnezeu i-a ales pe Petru și pe ceilalți apostoli într-un mod unic, pentru a institui pe pământ Biserica cea veșnică. Măntuitorul a desfășurat o mare parte din activitatea Sa pregătindu-i și învățându-i pe apostoli pentru misiunea lor istorică. Departe de a propovădui în timpul epocii Sale doar un egalitarism social, Hristos și-a folosit majoritatea energiilor Sale pregătind un grup mic, select, alcătuit dintr-un număr de persoane aale, cu scopul de a-l forma pe aceștia ca viitori cărmători. Cu alte cuvinte, conform Evangheliei, Hristos și-a îndeplinit slujirea Sa mai degrabă stabilind și pregătind bărbații care vor conduce Biserica decât învățând masele largi.

Iisus a promis conflict și triumf pentru Biserica Sa. Iadul va porni război împotriva ei, însă n-o va birui (Mt. 16, 18). La fel cum și Tatăl L-a trimis pe Fiul, așa și Iisus i-a ales pe apostoli care vor continua opera Sa. Evident este faptul că aceștia astfel și-au înțeles misiunea acordată lor, căci documentele vechi ale Bisericii primare demonstrează fără echivoc că apostolii au numit succesori înainte de a trece la Domnul.

Iisus le-a dat apostolilor puteri speciale de a lega și dezlega pe pământ (Mt. 16, 19). Dacă dăm crezare scrierilor Noului Testament cât și operelor pline de adevăr ale Sfinților Părinți, atunci trebuie să admitem că Hristos însuși a stabilit autoritatea Bisericii cât și slujirea acesteia. Chiar de la început Părinții Bisericii au respectat și au urmat cu seriozitate, în conducerea Bisericii, modelul autorității bisericesti realizat de Hristos: „Într-adevăr, aceia care aparțin de Dumnezeu și de Iisus Hristos, sunt cu episcopul”. „Dacă cineva urmează pe un schismatic, nu va moșteni împărăția lui Dumnezeu...” scria Sf. Ignatie în Epistola sa adresată filadelfienilor. Deci Părinții au apărut cu vigoare autoritatea Bisericii, la fel cum au procedat și Sfinții Petru, Pavel sau ceilalți apostoli, înaintea lor.

Documentele istorice arată că Biserica primară a avut o singură concepție cu privire la autoritatea apostolică și la legitimitate. Astfel, putem citi în Didahie (scrisă între anii 80—140 d.Hr.): „Alegeți, prin urmare, episcopi și diaconi, vrednici de Dumnezeu, bărbați smeriți și nu iubitori de arginți,

cu privire la observațiile stilistice, legate de forma acestei pericope, reținem următoarele: „Nu este al vostru a ști” este o formă sintactică biblică, folosită în limbile aramaică, greacă și latină, nefolosită în limba română. Aici este un predicat nominal în cazul genitiv — al vostru — care, în realitate, este un atribut pe lângă un substantiv subînțeles, adevăratul nume predicativ. De aceea, în limba română, trebuie să adăugăm înainte de genitiv substantivele subînțelese: datoria, semnul, treaba, sarcina, caracterul, însușirea, puse la nominativ sau precedate de prepoziția „de”. Exemplu: „Nu este (de) datoria voastră să știți”. Biblia (1944), chiar traduce: „Nu-i treaba voastră să știți vremurile sau soroccele”.

Expresia „nu după multe zile” este de asemenea, o figură stilistică des folosită de Sfântul Luca și de scriitorii latini, numită litotă, cuvânt grecesc, care înseamnă ceva simplu, sobru, lipsit de ornamente, și afectare în vorbire. Această figură exprimă o afirmație puternică, prin negarea contrariilor, folosind deci adverbul de negație „nu”. Se înfălește și în limba română, ca figură retorică: „nu mică mi-a fost mirarea” etc.

La sfârșitul pericopei există o suită de conjuncții identice „și” („și în toată Iudeea și în Samaria și

plini de încredere, adeveriți; pentru că ei de asemenea va ajuta în slujirea profetică și învățătorească. Prin urmare, nu-i disprețuiți, deoarece ei sunt, împreună cu profeții și învățătorii, bărbații voștri precinstiți”.

Încă într-o vreme mai îndepărtată (cca 75—80 d.Hr.), când amintirea apostolilor era încă foarte vie, Sf. Clement Romanul (hirotomit, numit și învățat personal de către Sf. Apostol Petru) scria în cuvintele cele mai clare în legătură cu succesiunea ordonată a episcopilor: „— Hristos — a poruncit ca darurile și slujirile să fie celebrate nu fără grija sau în dezordine, ci în timpuri anume, la ore fixate. El a stabilit, conform voinței Sale supreme, unde și cine să le îndeplinească, astfel încât toate slujirile să fie săvârșite într-o manieră sfântă... Marelui Preot i se atribuie într-adevăr administrare corectă, preotului i se indică locul potrivit iar levitelor li se impun serviciile potrivite. Laicul este legat prin hirotonia laicilor (a preoților).

Apostolii au primit pentru noi Evanghelia de la Domnul Iisus Hristos, iar Iisus Hristos a fost trimis de Dumnezeu-Tatăl. Prin urmare, Hristos este de la Dumnezeu, iar apostolii de la Hristos. Fiecare dintre aceste rânduieli sunt astfel voia lui Dumnezeu. Apostolii au știut, prin Domnul nostru Iisus Hristos, că ar putea fi conflicte în legătură cu ocuparea funcțiilor de episcopi. Din acest motiv, primind o „înainte-cunoaștere” deplină, au numit pe aceia care fuseseră deja adeveriți, după care au adăugat prevederea ca, în cazul în care aceștia ar muri, alți bărbați încercați să le urmeze în slujirea lor”.

Sf. Ignatie al Antiohiei este considerat a fi un Părinte Apostolic, din cauză că l-a avut drept dascăl pe Sf. Ap. și Evanghelist Ioan. După cum am văzut, pe calea martiriului de la Antiohia la Roma, a scris șapte epistole prin care apăra nu doar succesiunea apostolică ci și mandatul preoțesc dat de Dumnezeu Bisericii adevărate — una sfântă, sobornicească și apostolească.

Sfântul Ignatie a acordat o importanță atât de mare continuității sacramentale a Bisericii Apostolice, încât și în ultimele zile ale vieții sale martirice pământeste, a apărut cu toată puterea ființei lui, modul de cărmuire al Bisericii, stabilit de Hristos. Astfel, în anul 180 el scria: „Pentru că Iisus, izvorul vieții noastre, este expresia voinței lui Dumnezeu după cum și episcopii, care au fost numiți în lume, sunt expresia voinței lui Hristos este potrivit să trăim în armonie cu voința episcopului... Să fim cu luare aminte, dacă suntem supuși lui Dumnezeu, să nu ne opunem episcopilor... Este limpede, atunci, că trebuie să-l primim pe episcop ca pe Domnul însuși. Într-adevăr, dacă va supuneți episcopului cum v-ați supune lui Iisus Hristos, atunci sunt conștii că nu mai trăiți după chipul omenesc, ci după cel al lui Iisus Hristos Care a murit pentru noi și că murind, veți afla izbăvirea.” Și iarăși: „... În același fel respectați diaconii cum L-ați respecta pe Iisus Hristos, la fel cum și ei îi respectă pe episcopi ca pe un părinte și pe prezbiteri ca adunarea lui Dumnezeu și colegiul apostolic. Fără acestea nu poate fi numită Biserica adevărată... Cu alte cuvinte, oricine lucrează fără episcop, prezbiteri și diaconi, nu are conștiință curată”.

Sfântul Irineu, al doilea episcop al Lyonului și discipol al lui Policarp, care la rândul lui a fost discipolul Sf. Evanghelist Ioan, scria și el în anul 180: „... Biserica, deși răspândită în întreaga lume, chiar până la marginile ei, a primit de la Apostoli și de la ucenicii lor credința în Dumnezeu Cel Unul... Ea proclamă armonios adevărul, îl predă și altora și-l transmite mai departe din generație în generație... Căci, în timp ce limbile lumii sunt diverse, totuși autoritatea Tradiției este una și aceeași...”

Nici unul din conducătorii Bisericii, oricare ar fi puterea elocinței sale, nu va învăța altceva, pentru că nimeni nu este deasupra învățătorului; nici nu va știți tradiția, el, care este subred la vorbă”.

Este poate prostesc să presupunem că bărbați ca Sf. Ignatie și Sf. Irineu — moștenitorii direcți ai învățăturii Apostolilor — nu au înțeles credința creștină și ordinea dumnezeiască în conducerea Bisericii, care le-au fost date lor. Consider că este o aroganță supremă și o eroare crasă să credem că noi, aflați la 2000 de ani mai târziu, avem o idee mai bună decât realii ascultători ai Apostolilor și decât a doua generație a episcopilor creștini, mulți dintre ei martirizați pentru credința lor cu privire la planul lui Dumnezeu față de ordinea din Biserică!

Și totuși, sunt unii care banalizează autoritatea dată lui Iacob, care a fost primul episcop al Bisericii din Ierusalim, lui Petru ca și celorlalți apostoli cât și episcopilor numiți de aceștia, spunând că această autoritate a fost dată „tuturor credincioșilor”. Această credință a stat, desigur, la baza anarhiei anabaptiste și a privatizării credinței din partea quakerilor.

În perioada recentă a protestanților rebeli se annulează cuvintele lui Hristos (In. 20, 21—23). Aceștia nu mai menționează felul în care prima generație de creștini și nici cei care i-au urmat, au înțeles practic modul de conducere al Bisericii. De asemenea epistolele adresate de Pavel, Bisericilor nu li se mai acordă nici o importanță.

Este clar însă că în epistolele Sf. Ap. Pavel, Sf. Ap. Petru și celorlalți se cere să fim supuși. Dacă nu ar fi existat o structură ordonată în Biserică, o disciplină bisericască, atunci epistolele la care ne-am referit n-ar mai fi avut nici o importanță.

pană la marginea pământului”). Această grupă de „și” este tot o figură stilistică, cu efecte retorice, care se numește polysynheton (cuvânt grecesc, care înseamnă mai mulți „și” puși unul lângă altul).

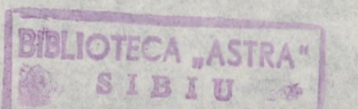
Din analiza acestei pericope, ca și din analiza celor ce vor urma, se observă că Sfântul Luca este un scriitor distins, și din punct de vedere al stilului artistic.

ÎNVAȚĂTURI DOGMATICE ȘI MORALE

Lectura acestei pericope apostolice zămislește în mintea noastră următoarele gânduri:

a) Porunca pe care au primit-o Apostolii, de a nu se depărta de Ierusalim, cetatea teocratică, pentru a primi pe Sfântul Duh, trebuie s-o împlinim și noi, creștinii de azi: să nu ne îndepărtăm de biserică lăcașul sfânt, unde se pogorât Sfântul Duh și ne împărtășește darurile Sale mântuitoare, prin rugăciunile ierarhiei bisericesti.

b) Apostolii au predicat învățătura Domnului în toată lumea cunoscută atunci („până la marginile pământului”). Urmând pilda lor, preoții, urmașii de azi ai Apostolilor, să predice învățătura Bisericii creștine, împărăția lui Dumnezeu pe pământ: iubirea fraterească între oameni, pacea, dreptatea și fericitatea; valori permanente ale omenirii din toate timpurile.

Semnificația celor șapte cuvinte ale Mântuitorului pe cruce

Mântuitorul moare pe cruce pentru răscumpărarea omului din păcatul neascultării și pentru a vesti unei lumi sfâșiată de ură, porunca iubirii consfințită prin jertfa Sa. Din acel moment izbăvitor, iubirea scrisă cu slove înmuiate în sângele Său, pe frontispiciul Crucii, a rămas ca deviză nepieritoare pentru oamenii din toate vremurile. De aceea cele șapte cuvinte, rostite pe Crucea Golgotei, își au rolul lor în iconomia mântuirii. Le vom reda în ordinea cronologică după sf. evangheliști.

1) Mântuitorul judecat și osândit la răstignire, primește: bătaie, lovirii brutale, insulte, hule, hlamidă roșie, biciuiri, cunună de spini și răstignirea pe Cruce. Cu toate acestea chinurile primite din partea răstignitorilor, El grăiește: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac” (Lc. 23, 34).

Domnul Iisus în nemărginita Lui îndurare, se roagă Tatălui să ierte pe răstignitorii Săi, de ceea ce fac. În această rugăciune adresată Tatălui, cuprinde pe toți vrăjmașii Lui, din toate locurile și din toate timpurile. Ura împotriva lui Iisus merge până acolo, încât și în chinurile răstignirii, înțeleg să-L insulte; dar Domnul cu toate acestea se roagă Tatălui pentru iertarea lor. O! de ar vrea ca, măcar astăzi acești adversari ai lui Iisus să ia a-minte la rugăciunea Lui de iertare. Pentru că această rugăciune, de iertare, în agonie morții, reprezintă un semn al iubirii Sale totale, față de oamenii vrăjmași ai Crucii.

2) Hristos pe cruce fiind pironit, a încredințat pe Mama Sa lui Ioan, apostolul iubit, să-i poarte de grijă: „Iisus văzând pe Mama Sa și pe ucenicul pe care-l iubea stând alături, a zis Mamei Sale: Femeie, iată fiul tău! Apoi a zis ucenicului: Iată mama ta! Și din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine” (In. 19, 26—27). Redăm după notele din versiunea revizuită, redactată și comentată de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu, al Clujului, apărută recent, a cuvintelor: „Femeie” și „Iată mama ta... și a luat-o la sine”, pentru cei care și în vremea de acum, tâlmăcesc incorect acest termen: „Adesare aparent irreverențioasă a unui fiu față de mama sa, dar familiară în limbaj ebraic, Iisus o folosește intenționat, atât aici — adică la nunta din Cana Galileii — cât și pe cruce (In. 19, 26), ca o rezonanță a textului din Fac. 3, 15—20, dar cu o semnificație duhovnicească; așa cum femeia Eva devine „mama tuturor celor vii”, femeia Maria „Eva cea nouă” — devine mama lui Mesia și, prin El, a tuturor viilor din împărăția lui Dumnezeu. Această dispoziție testamentară: „Iată mama ta... a luat-o la sine” (In. 19, 27) consemnată de însuși Ioan, cel implicat în ea, de unde reiese limpede că Iisus era un unicul fiu al Mariei, și că aceasta, după moartea Lui, nu mai avea pe nimeni care s-o ocrotească. Dimensiunii filiale i se adaugă cea duhovnicească, prin care Maria, „Eva cea nouă”, devine Maica tuturor credincioșilor”. (Conf. N. Testament 1993, comentat pag. 150, nota 5 și pag. 185 nota 6).

3) „Unul dintre făcătorii de rele răstignii îl hulea zicând: Nu ești Tu Hristosul? Mântuiește-Te pe Tine însuși și pe noi. Și celălalt, răspunzând, îl certa, zicând: Nu te temi tu de Dumnezeu, că ești în aceeași osândă cu El? Și noi pe drept, căci noi primim cele convenite după faptele noastre. Acesta însă n-a făcut nici un rău și zicea lui Iisus: Poamește-mă Doamne, când vei veni întru împărăția Ta. Și Iisus i-a zis: Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai”. (Lc. 23, 39—43; Mc. 15, 32; Mt. 27, 44). Iată aici două caractere de oameni: Un făcător de rele „il hulește pe Iisus”; iar celălalt îl ceartă, adevărind dumnezeirea lui Iisus și recunoscându-și vina, cere Mântuitorului ca să fie pomenit în împărăția Sa, iar Iisus i-a zis: „astăzi vei fi cu Mine în rai”. Tălharul acesta, care n-a hulit pe Iisus, dar care se roagă pe cruce, spunând: „Poamește-mă, Doamne când vei veni întru împărăția Ta”, va rămâne de-a pururi cea mai zguduitoare privilegiu de om păcătos, care se pocăiește în ultima clipă a vieții lui. Din pilda acestuia s-au inspirat și s-au mântuit un mare număr de oameni, socotii pierduți din pricina păcatelor lor, ei care în ultima clipă a vieții s-au întors la Dumnezeu și s-au mântuit.

4) „Iar în ceasul al nouălea a strigat Iisus cu glas mare: Eli, Eli, lama sabahani, care se tâlmăcește: Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit” (Mt. 27, 46; Mc. 15, 34).

„Fiul lui Dumnezeu vine înaintea Tatălui Său ca „Fiul al omului”: Suferința firii umane a lui Hristos este resimțită în Ipostaza Sa; Iși are deci echivalentul în unitatea treimică a lui Dumnezeu. „Duhul Sfânt este bucuria în care cei Trei binevoiesc împreună”. Inșă, strigătul care se aude pe cruce:

„Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit”, vrea să spună că Duhul nu-L mai unește pe Fiul cu Tatăl, „Dă-tătorul de viață” îl părăsește pe Fiul, așa cum și Tatăl L-a părăsit. Duhul Sfânt devine suferința de neocolit întru care Cei Trei se unesc. Tatăl se lipsește de Fiul și Acesta trece, ca într-o clipă de eternitate, prin nemărginirea dumnezeiască a singurătății. Duhul Sfânt, dragostea reciprocă a Tatălui și Fiului, se oferă ca jertfă, își însușește într-un mod specific Crucea, pentru a deveni „puterea de nebiruit a Crucii”. „Pe Cruce, Dumnezeu împotriva lui Dumnezeu, l-a părăsit pe om. L-a jertfit pe Fiul Său fără ca vreun inger să zădărnicească acest lucru și fără a avea vreun garanție: „Fiul omului când va veni, va găsi El oare, credință pe pământ?” (Lc. 18, 8). Crucea datătoare de viață este unicul răspuns în procesul ateismului, împotriva domniei răului din lume. E loc pentru a-i fi atribuit lui Dumnezeu noțiunea cea mai paradoxală, cea de slăbiciune, care înseamnă mântuirea prin dragoste neconstrânsă. Iată cum tâlcuiește aceasta N. Cabasilas: „Dumnezeu se arată și-și vădește dragostea, roagă să se plătească la întoarcere... refuzat aștepta-lă usă... Pentru tot binele pe care ni-L face, nu ne cere la întoarcere decât dragostea, în schimb dragostei noastre ne iartă de toate datoriile”. „Pe Cruce Hristos a luat asupra Lui moartea însăși. Puterea morții stă în autonomia ei, dar Hristos își dăruiește moartea Tatălui și de aceea în Hristos cea care moare e moartea: „cu moartea pre moarte călcând”. De atunci, nici un om nu mai moare singur; Hristos moare cu el, pentru a-l invita odată cu El” (N. Cabasilas — Viața în Iisus Hristos VI — apud Evdochimov. Arta Icoanei o teologie a frumuseții, pg. 261).

5) Al cincilea cuvânt al Mântuitorului „Mi-e sete”, enunțat de psalmistul David și consemnat de Sfinții evangheliști Matei și Ioan (Ps. 68, 25; Mt. 27, 48; In. 19, 28) arată că, Domnul Iisus nici o clipă nu-și pierde conștiința în mijlocul chinurilor răstignirii, pierdute de ura răstignitorilor Săi. Voia Lui toată este îndreptată spre Voia Tatălui Său, pe care vrea să o împlinească în cel mai mic amănunt. De aceea El cere să bea, cum grăiește psalmistul: „Și mi-au dat spre mâncarea mea fiere și în setea mea m-au adăpat cu oțet”. (Ps. 68, 25) știind că și acest amănunt fusese rânduit de Tatăl, în planul mântuirii omului. Suflete, întreabă-te: nu cumva și tu ai fost acolo, cu păcatele tale, și L-ai chinuit pe Domnul Hristos în sânta Lui sete?

6) După ce a fost adăpat cu oțet, Iisus a zis: „Săvârșitu-s-a” (In. 19, 30). Acum Domnul Hristos a terminat toată lucrarea Lui: „Eu Te-am preamărit pe Tine pe pământ; lucrul pe care Mi l-ai dat să-l

fac, l-am săvârșit” (In. 17, 4). Voia Tatălui s-a împlinit! Fiul a răscumpărat prin jertfa Lui pe Cruce toate păcatele lumii. Slujirea arhierescă Iisus a exercitat-o îndeosebi pe Cruce, când a jertfit fiind Arhierie și Preot unic și s-a jertfit ca „Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatele lumii”. (In. 1, 29). Când rostește pe Cruce cuvintele: „Săvârșitu-s-a” „Și plecându-și capul, și-a dat Duhul” (In. 19, 30) „în mâinile Tatălui” (Lc. 23, 46) o face ca Arhierie. Și prin această jertfă a Lui, El împacă pe oameni cu Dumnezeu (Ef. 2, 14—16) și pe neamuri între ele. Opera Sa de răscumpărare s-a încheiat. „Care (Hristos) Dumnezeu fiind în chip și egal cu Dumnezeu, S-a dezbrăcat pe Sine, luând chip de rob și făcându-se asemenea oamenilor, — aflându-se la înfățișare ca om — S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte și încă moartea pe cruce” (2 Filip. 6—8) (Text redactat de Pr. Dr. Ioan Mircea în rev. Studii Teologice Nr. 3—4/1982 pg. 167).

Fiul lui Dumnezeu și-a arătat prin moartea Sa pe Crucea de pe Golgota, marea iubire față de oameni, voind prin această ascultare, a dezrobi pe pămanții de povara păcatelor și să instituie dreptatea.

7) „Părinte în mâinile Tale încredințez duhul Meu. Și acestea zicând: „Și-a dat duhul”. (Lc. 23, 46). Sufletul său de om îl încredințează Fiul în mâinile Tatălui, fiindcă, cu Duhul Lui de Dumnezeu, El întodeauna a fost una cu Tatăl. Treizeci și trei de ani, 3 luni și 13 zile a fost viața pământească a Domnului Hristos, ca om, a Celui Care, veșnic fiind, s-a jertfit cu omenirea Lui, pe Cruce, între doi tâlhari, pe Golgota. Ar putea zice cineva, că atât e prea puțin, pentru atât de mult, cât a vrut El să

realizeze mântuirea omului de pretutindeni și de totdeauna, din robia păcatului neascultării și a morții. Să privim însă, cu luare a-minte, la cele ce vor urma și ne vom încredința, cu îndestulare, că e tot mai contrariul. Niciodată nu s-au adunat, într-o singură faptă, ca cea a răstignirii, atât de multe și nemărginite merite, pentru a acoperi cu ele, cu prisosință, oceanul cel cuplmit de păcate al sârmanei omeniri, actual acesta săvârșit de Mântuitorul Iisus Hristos, prin jertfa de pe Cruce, de a lua asupra Lui păcatele noastre! El a plătit pentru noi, ne-a iertat și ne-a împăcat cu Dumnezeu. El ne-a eliberat, răscumpărându-ne de sub robia apăsătoare a păcatului morții și a diavolului. Răscumpărarea este făcută și acordată gratuit, fără nici o participare din partea omului. Este darul lui Dumnezeu prin Hristos Iisus. „El ne-a mântuit și ne-a chemat cu chemarea sfântă, nu după faptele noastre, ci după a Sa hotărâre și după harul ce ne-a fost dat în Hristos Iisus, mai înainte de începutul veacurilor” (II Tim. 1, 9; Tit. 3, 4—5). Iar în epistola către Efeseni, Sf. Ap. Pavel, completând cele de mai sus, grăiește: „In har sunteți mântuiți prin credință și aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu” (Ef. 2, 8). Harul este prima lucrare în actul mântuirii, la care se adaugă, ca sinergie, credința și faptele bune din partea omului. Acesta este „harul mântuitor”, căci cu harul, urmat de credință și fapte bune, se lucrează mântuirea, de către fiecare, cu „frică și cu cutremur” (Filip. 2, 12—13). Inșă pentru însușirea mântuirii, este necesară acceptarea Crucii lui Hristos și punerea în lucrare a acestui har din partea noastră prin credință și fapte bune.

Iată deci că cele șapte cuvinte ale Mântuitorului pe Cruce, ca un ultim mesaj, își au rolul și rostul lor în iconomia mântuirii noastre.

Preot Iorgu Codreanu

Sfânta Liturghie — Marea iubire

(Urmare din pag. a 6-a)

pace cu toți oamenii și în toate vremea. Sfântul Maxim Mărturisitorul zice: „De aceea, se împacă cu toți, ca să nu ducă cu sine vreun semn al răutății veacului de acum, când se va muta la viața cea fără bătrânețe, și să ia de la Judecătorul și Mântuitorul tuturor, răsplata egală a celor ce le-a făcut aici”.¹⁸ Sentința veșnică o condiționăm fiecare, după cum iertăm sau nu, greșelilor noastre!

Mântuitorul Iisus Hristos revine în rugăciunea „Tatăl nostru” în mod special, numai asupra acestei părți, cumpănă între ură și iubire, zicând: „De veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și Tatăl vostru Cel ceresc; Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu va ierta greșelile voastre”.¹⁹ O rugăciune rostită fără iertare este ineficientă. De aceea Iisus, vorbind despre rugăciune și cereri, zice: „Când stați de vă rugați, iertați orice aveți împotriva cuiva, ca și Tatăl vostru cel din ceruri să vă ierte vouă greșelile voastre. Că de nu iertați voi, nici Tatăl vostru Cel din ceruri nu va ierta vouă greșelile voastre”.²⁰

Într-o altă împrejurare, Mântuitorul atrage atenția asupra relațiilor interumane și care trebuie să fie fundamentate pe „iertare”, zicând: „Luați a-minte la voi înșivă. De-ți va greși fratele tău, dojenește-l și dacă se va pocăi, iartă-l. Și chiar dacă-ți va greși de șapte ori într-o zi și de șapte ori se va întoarce către tine, zicând: Mă căiește, iartă-l”.²¹ Și nu numai atât, dar bunătațe, răbdarea și iubirea lui Dumnezeu față de noi oamenii, nu se opresc aici, ci sunt nelimitate. De aceea, ne cere și nouă celor făcuți „după chipul și asemănarea Sa”, să nu păstrăm numai chipul Său în noi, ci să simim a căștiga și „asemănarea Sa”. Și atunci când apostolul Petru, apropiindu-se de El și L-a întrebat: „Doamne, de câte ori va greși față de mine fratele meu și-ți voi ierta lui? Oare până de șapte ori? Iisus i-a zis: Nu zic ție până de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori câte șapte”.²² Deci nelimitat!

Ca să ne ajute și mai mult în a ierta pe cei ce ne greșesc nouă, Mântuitorul ne-a lăsat și câteva pilde prin care iese în evidență bunătațe și iertarea lui Dumnezeu față de cei ce greșesc, dar se întorc, precum și pedeapsa pentru cei ce nu s-au întors la iertare pe semenii lor. Astfel, când fiul risipitor s-a întors „acasă” și a cerut iertare, Tatăl nu numai că l-a iertat, dar l-a îmbrățișat cu dragostea părintească și îmbrăcându-l în haine noi, l-a ospătat în chip deosebit, pentru că „mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat. Și-a început să se veselească”.²³ Dar când omul este ingrat și așteaptă iertare fără ca el să procedeze întocmai cu

cel care i-a greșit, Dumnezeu nu mai iartă și expune o pildă prin care ne determină să evităm o asemenea procedură. E vorba de pilda celui ce datoră zece mii de talanți — o datorie enormă —, dar care rugându-se să mai fie îngăduit până va plăti, nu numai că i s-a dat drumul, dar i s-a iertat și toată datoria! În schimb el, întâlnindu-se cu un coleg de muncă ce-i datoră o sumă infimă (o sută de dinari), deși a fost rugat să mai fie îngăduit până va plăti, a pus mâna pe el, sugrumându-l și cerându-i să-i plătească pe loc, datoria. Firește că Stăpânul, aflând, l-a chemat la ordine, i-a anulat iertarea și i-a aplicat pedeapsa capitală.²⁴ Deci, nu se poate concepe să fie cineva iertat de greșelile lui, dacă el însuși nu iartă pe cel ce i-a greșit lui.

Sunt unii care sub presiunea fricii de-a nu fi iertat sau din neputința firii, spun: „am iertat pe N, dar nu pot uita ce mi-a făcut sau ce mi-a zis”. Ori, aceasta nu mai poate fi considerată drept iertare, ci un simulacru de credință acoperită de ambiție sau amor propriu. Dumnezeu nostru, când iartă pe cineva, îl cheamă și la „ospățul” iubirii Sale! De ce nu vrem și noi să fim integrați în a ierta și a iubi pe cel iertat? Tatăl nostru, așa ne vrea! Tinerea minții de rău, nu aduce iertare și nici mântuire. Cu jumătate de măsură, nimeni nu va intra în împărăția Tatălui. Drept aceea, Apostolul Pavel, atașat până la moarte, de învățatura Mântuitorului își îndeamnă credincioșii și implicit și pe noi, zicând: „Fiți buni între voi și milostivi, iertând unul altuia precum și Dumnezeu voi l-a iertat vouă, în Hristos! Fiți dar următorii („asemenea”) ai lui Dumnezeu, ca niște fii iubiiți. Și umblați întru iubire, precum și Hristos ne-a iubit pe noi și și S-a dat pe Sine pentru noi, prin de jertfă lui Dumnezeu, întru miros de bună mireasmă”.²⁵ Asociindu-și credincioșii la exemplul Mântuitorului, Apostolul îndeamnă stăruitor zicând: „Îngăduiți-vă unii pe alții și iertând unul altuia, dacă are cineva vreo plângere împotriva cuiva; după cum și Hristos v-a iertat vouă, așa să iertați și voi”.²⁶ Numai astfel va străluci chipul lui Dumnezeu, pe care-l purtăm în noi și vom descătușa aspirația sufletului nostru către asemănarea cu Dumnezeu.²⁷ spre care ne-a creat Ziditorul a toate, Dumnezeu.

18 Filocalia II cit., p. 280—281.

19 Mt. 6, 14—15.

20 Mc. 11, 25—26.

21 Lc. 17, 3—4.

22 Mt. 18, 21—22.

23 Lc. 15, 24.

24 Ef. 4, 32 și 5, 1—2.

25 Col. 3, 13.

26 Col. 3, 13.

27 Fac. 1, 26.

Biserica ortodoxă „Sfântul Nicolae” din Agnita la ceas aniversar

Agnita — orașul din centrul țării. Agnita — oraș situat la convergența drumurilor ce leagă zona Târnavelor de cea a Oltului, la distanță aproape egală de Mediaș, Sighișoara și Făgăraș.

Agnita — nume de legendă: Pe dealul dintre Agnita și localitatea Dealul Frumos, deasupra parăului bisericii (în locul unde se află pădurea nmită Lempeș) se spune că ar fi fost un castel ce aparținea unui nobil băstinaș pe numele de Gruna. Ultimul descendent al acestei familii care avea în stăpânire întreaga regiune, avea trei fete necăsătorite. În urma uneia dintre desele ciocniri armate cele trei fete cu numele de Ruja, Margareta și Agneta s-au călugărit. Ele au ridicat în mijlocul pădurii, lângă castelul lor o mănăstire.

După numele acestor trei călugărițe și-au luat numele trei localități învecinate și anume: Ruja, Merghiindeal și Agnita.

După moartea celor trei călugărițe mănăstirea și castelul au rămas în paragină. Legenda spune că din pietrele mănăstirii și ale castelului și-au clădit mai târziu coloniștii o parte din locuințele lor, biserica și zidul apărător din jurul ei.

Numele de Agnita este păstrat până astăzi, el a fost adoptat de sași și de populația maghiară, adaptându-l fiecare la limba sa — Agnetheln și Szentagota.

În secolele XI și XII când sașii au fost colonizați aici, Agnita era formată și bine organizată ca așezare românească. Numele localității este Sancta Agatha și vine din denumirea latină a localității.

Datorită unui act de la 1280 avem prima mărturie scrisă despre Agnita, act care reglementa disputa pentru un teren aflat între localitățile Agnita, Proștia și Dealul Frumos. Este vorba despre vânzarea unei moșii lui Gherloch din Dealul Frumos și lui Henric din Agnita pentru „o marcă și jumătate din argint fin”.

Incepăturile vieții religioase pe aceste meleaguri se pierd și ele în negura vremurilor. Tradiția orală spune că în drum spre satul Veseud, peste dealul dinspre miazăzi de oraș, pe valea unui afluent al Hărtibaciului, numit Olboc — ar fi fost așezări omenești mai vechi decât cetatea Agnita.

În apa Olbocului se varsă un pârâias numit „pârâul bisericii”. Denumirea acestui pârâias păstrată până în zilele noastre, indică existența unei biserici foarte vechi, mică de construcție, poate chiar de lemn care a grupat în jurul ei credincioșii unei parohii vechi, despre care nu avem date scrise.

Această așezare a fost pustiită de mongoli în 1242. Locuitorii acesteia așezări au trecut dealul și s-au așezat pe Valea Hărtibaciului pe vatra orașului de astăzi.

De bună seamă credincioșii ortodocși au strămutat odată cu familiile lor și locașul de închinare, biserica ce-i ținea strânsi în unitate de credință, de limbă, de obiceiuri și de iubire de pământ strămoșesc.

Piatra de temelie a actualei biserici ortodoxe „Sfântul Nicolae” a

fost pusă în 25 aprilie 1795. Citorii bisericii sunt doi negustori brașoveni: Dumitru Orghidan și Radu Bogdan — care au mai ridicat și alte biserici în Ardeal. Zidirea ei s-a terminat în 1797.

Deci anul acesta a 3-a zi de Sfintele Paști s-a potrivit ca biserica noastră să împlinească exact 200 de ani de existență.

În peretele din dreapta bisericii, în sfântul altar se găsește inscripția săpată în piatră cu numele citorilor și data zidirii acesteia: „În anul 1795, 25 aprilie s-a ridicat această sfântă biserică de această grecescă neunită în hramul S. Nicolae prin cheltuiala jp. (jupân) Dumitru Orghidan... Brașov și din cheltuiala lui Radu Bogdan...”

În exterior biserica are formă de corabie iar în interior respectă stilul bizantin cu cupola și bolți în altar, naos și pronaos. Cupola și bolțile sunt zidite din cărămidă. Biserica a fost sfințită în 24 iulie 1821 de către episcopul Vasile Moga.

Prima renovare a edificiului s-a făcut în anul 1890. Biserica a avut de suferit de pe urma cutremurului din 1916. Atunci a fost prinsă în legătură de fier, a mai cunoscut renovări în anii 1924 și 1954. Ultimile lucrări s-au efectuat între anii 1979—1983 sub păstorirea pr. Simion Săsăujan când biserica a fost îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală.

Binecuvântarea bisericii după lucrările de pictură s-a făcut de către I.P.S. Antonie Plămădeală în 5 iunie 1983.

Pentru a o proteja s-a impus coborârea clopotelor din turnul bisericii iar închinătorii sfântului locaș s-au gândit ca la ceas aniversar să-i alăture o frumoasă clopotniță cu cheltuiala și truda lor dar și cu sprijinul material și financiar al unor societăți comerciale din orașul nostru, efortul tuturor ridicându-se la peste 20 milioane lei.

O familie plecată din această parohie peste ocean cu ani în urmă ing. Cioca Gheorghe cu soția și fiul au donat pe seama bisericii noastre un clopot în valoare de peste 4 milioane și jumătate cu inscripția: ... la 200 de ani de la zidirea bisericii — 25 aprilie 1995.

La casa parohială de lângă biserică tot din anul 1795 a funcționat prima școală românească din Agnita. Azi în sala respectivă fiind amenajată un frumos muzeu de icoane și carte românească ca și obiecte de cult.

Biserica este într-o stare bună și ea este pregătită să-și primească pe credincioșii ei și pe toți iubitorii și cinstitorii de Dumnezeu la fiecare Sfântă Liturghie în zilele de duminică și sărbători și în mod deosebit ne așteaptă pe toți ca o „mireasă a lui Hristos” a 3-a zi de Sfintele Paști — 25 aprilie 1995, rugându-ne împreună lui Dumnezeu să o întărească și să o poarte prin vremi până la sfârșitul veacurilor.

Pe fericiții și pururea pomeniții citorii ai sfântului locașului acestuia și pe alți citorii, miluitorii și făcătorii de bine să-i pomenescă Domnul Dumnezeu întru împărăția Sa.

Pr. Jurca Ioan

Simion Florea Marian, Sărbătorile la români. Studiu etnografic, Ediție îngrijită și introducere de Iordan

Datu — vol. I, 320 p. și vol. II, 359 p.,

București, 1994

Opera marelui nostru folclorist și etnograf, preot-profesor academician, Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români*, I. *Cărțile*, 1898; II. *Păresimile*, 1899; III. *Cincizecimea*, 1901, a fost reeditată și însoțită de o *Introducere* documentată de Iordan Datu, unul din cei mai avizați etnografi ai noștri, în care motivează că, „la mai bine de nouă decenii de la apariția sa și după 87 de ani de la moartea etnografului, are valoarea unei lucrări de referință, a unei lucrări clasice, care a propus o imagine rotundă, am putea zice completă a sărbătorilor și obiceiurilor pe care le-a cercetat, a lumii patriarhale care le practica. O lume care trăia fără cărți de astronomie, fără termometre, fără calendare tipărite, o lume care se conducea după o străveche știință dobândită prin observarea naturii, a vieții”. Lucrarea s-a impus să fie retipărită pentru a umplea un gol creat de rolul „monstruos” îndeplinit de comunismul totalitar în ultimii 45 de ani în România. „În programul ucigaș de distrugere a tradițiilor, a memoriei românilor, sărbătorile au fost permanente vizate, sărbătorile și lăcașurile sfinte unde ele din străvechime se celebrău.”

Iată de ce, arată editorul, în procesul de recuperare a spiritualității și civilizației noastre tradiționale un rost adânc dobândește și reeditarea acelor lucrări fundamentale care le-au surprins în deplinătatea manifestărilor lor. Lucrarea lui Sim. Fl. Marian este una dintre acestea.”

Pentru vremea sa, opera lui Sim. Fl. Marian se ridică la nivelul științific, prin documentarea exhaustivă și prin metoda critică, ce o împun ca una din operele mari de cultură ale spiritualității populare române. Astăzi, nu se poate vorbi despre cultura populară și spiritualitatea poporului român fără cunoașterea operei lui Sim. Fl. Marian.

Spre sfârșitul secolului trecut, după ce tipărise un mare număr de cărți, cuprinzând creații populare din cele mai diverse domenii ale spiritualității populare, Sim. Fl. Marian, „cu o viziune, cu o metodă și un elan care amintesc de B. P. Hasdeu (s-a spus, de altfel, că dintre discipolii acestuia cel care s-a apropiat cel mai mult de viziunea autorului celebrei *Etymologicum Magnum Romaniae* a fost cărturarul bucovinean), a început elaborarea unei noi trilogii, consacrate de data aceasta ciclului calendaristic, calendarului popular. Când a apărut primul volum al acestui monumental studiu, Marian împlinise 51 de ani și era celebru, cărți ale sale erau deja cunoscute și peste hotarele țării noastre. (Și vedea tipărită ultima sa mare lucrare.

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. I. Ionescu

In memoriam

Preot dr. SIMION RADU

Joi, 30 martie 1995, a pornit pe calea veșniciei, cel care a fost un zelos și luminat slujitor al Bisericii și Teologiei — pr. prof. dr. Simion Radu.

Adormitul în Domnul s-a născut în 18 noiembrie 1906, în localitatea Mohu, de lângă Sibiu. A absolvit Școala Normală „Andrei Șaguna” din Sibiu, în 1926 și a funcționat apoi ca învățător, pe durata unui an, în localitatea Târlungeni din jud. Brașov. Între 1927—1931 a frecventat cursurile Academiei Teologice „Andreiene”, din Sibiu, răs-timp în care și-a dat și diferența de liceu și a luat bacalaureatul. Examenul de licență l-a susținut la Cernăuți în 1935, iar doctoratul în Teologie, la Facultatea de Teologie din București, în 1949, cu teza: „Iubirea creștină și realitatea socială. Studiu critic de sinteză etico-socială”. În 1944 a susținut al doilea examen de licență, în Litere și Filozofie, la Universitatea din Cluj — Sibiu.

Între 1931—1948 a funcționat ca profesor de religie la următoarele școli: Școala Comercială Superioară și Gimnaziul din Hațeg, Școala Normală din Cristurul Secuiesc, Liceele teoretice de băieți și fete din Sighișoara și Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu. La Cristurul Secuiesc a îndeplinit și funcția de paroh, pe parcursul a cinci ani.

În urma reformei învățământului din 1948 a fost numit profesor suplimentar de Matematică și Fizică, la Școala generală din Gușterița — Sibiu, unde a funcționat până în 1950.

În 1951 a fost numit asistent la Secția de Teologie Sistematică a Institutului Teologic Universitar din Sibiu, dar datorită convingerilor sale anticomuniste a fost arestat în 1952 și deportat la Canal. După eliberarea din detenție este numit în noiembrie 1955, bibliotecar ajutor la Biblioteca Institutului Teologic, iar, după un an, duhovnic al studenților în Teologie, funcționând în această calitate până la pensionare. Și-a valorificat în această ultimă etapă a activității întreg potențialul intelectual și de slujitor la altar, arătându-se preocupat de formarea duhovnicească a studenților. Din păcate, timpul și împrejurările nu i-au fost întotdeauna favorabile. Dar, ar fi nedrept să i se treacă sub tăcere stăruința cu care s-a dăruit muncii sale duhovni-

cești. A susținut, în această perioadă, în mod frecvent, meditații în capela Institutului, care dacă s-ar aduna într-un volum, ar alcătui un substanțial curs de „Formare duhovnicească”, disciplină care a fost introdusă abia după revoluție, în învățământul teologic, pe care însă părintele Simion Radu a anticipat-o cu mai multe decenii. De altfel, celui mutat acum la cele veșnice nu i s-a ostit în suflet, o viață întreagă, dorul după misiunea de dascăl, pentru care s-a pregătit vreme îndelungată, în tineretea sa.

După pensionare, s-a dedicat cu stăruință scrisului teologic, publicând frecvent articole în „Telegraful Român”. De altfel, și înainte s-a remarcat ca un bun condeier, publicând interesante cărți și studii. Amintim astfel: „Duh creștin și duh românesc. Îndemnuri către tineri”, Sibiu, 1942, 128 p.; „Evanghelia și democrația. Încercare critică de orientare socială”, Sibiu, 1945, 96 p.; „Infinitul — esența realității cosmice — Funcțiunea axiologică a credinței”, Sibiu, 1946, 16 p.; „Doctrina despre canon și satisfacțiune la romano-catolici”, în „Revista Teologică”, nr. 3—4/1936; „Doctrina romano-catolică despre indulgențe”, în „Revista Teologică” nr. 6/1937, 7—8/1937, 7—8/1938; „Măreția omului sau gândirea onestă și justă”, în „Revista Teologică” nr. 3—4/1946.

Un eveniment aparte, care i-a marcat ultima parte a vieții, a fost pelerinajul la locurile sfinte. A scris cu acel prilej un amplu reportaj, din care a publicat părți în „Telegraful Român” și rev. „Mitropolia Ardealului”. Și-a intensificat, pornind de la acel eveniment, și activitatea predicatorială la mai multe biserici din Sibiu.

Un alt aspect care se cuvine menționat în legătură cu preotul dr. Simion Radu este pilduitoarea sa viață de familie. A fost un soț și un tată dăruit căminului său conjugal. Pierderea soției, în urmă cu câțiva ani, i-a înmănat amurgul vieții. Și-a găsit consolare în pomenirea ei la Sfânta Liturghie. Astfel, duminică de duminică putea fi auzit, la ectenia pentru cei adormiți, numele preotesei Patria.

Slujba înmormântării prot. dr. Simion Radu a avut loc în ziua de 1 aprilie 1995, în catedrala mitropolitană, fiind oficiată de către un sobor de preoți. I.P.S. dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, a adresat îndureratei familii o scrisoare de condoleanțe.

Inhumarea a avut loc în satul Mohu.

Dumnezeu să-l odihnească în împărăția Sa cerească! Veșnică să-i fie pomenirea!
Pr. prof. Dumitru Abrudan

Simion Florea Marian, Sărbătorile la români. Studiu etnografic, Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu — vol. I, 320 p. și vol. II, 359 p., București, 1994

(Urmare din pag. a 7-a)

Subiectul fusese tratat de alții fragmentar, într-o serie de studii și articole și făcuse obiectul unor mici colecții. Câteva chestionare (B. P. Hașdeu, Nic. Densușianu), recoltaseră un bogat fond documentar. B. P. Hașdeu utilizase răspunsuri primite la chestionarul său în celebrul *Etnologicum Magnum Romaniae*. Lipsa însă sinteza. At. M. Marienescu, care concepusese un studiu mai amplu, în mai multe volume, a tipărit doar pe primul, consacrat sărbătorilor române.

O serie de note caracteristice cărțurării bucovinene îl făceau să fie mai îndreptățit, în momentul acela, să abordeze cu succes vastul domeniu al sărbătorilor populare române. Era mai întâi îndelungată sa experiență, în urma căreia agonisise un tezaur fără egal. Era, totodată, favorizantă pentru tratarea subiectului amintit, formația cărțurării bucovinene, egala sa competență de etnograf și teolog, care-l făceau apt, ca pe nimeni altcineva, în epocă, să discearnă cu siguranță între ceea ce este creștin și ceea ce este păgân într-o sărbătoare. Și modul de apropiere de sărbătorile populare este unul nou. Dacă în diferite luări de cuvânt despre sărbători se exprimasă, nu o dată, un punct de vedere luminat, care propunea eradicarea sărbătorilor superstitioase, în trilogia lui Marian perspectiva este alta: de examinare, cu egal interes, a tuturor. Prudența l-a sfătuit să se mențină strict pe terenul faptelor controlabile, să nu avanseze în necunoscut, să nu se aventureze în ipoteze riscante. De aceea notează frecvent: „după cât știu eu până acum”, „după cât mi s-a spus”.

Din puținele considerații teoretice pe care le face și din citatele pe care le dă din alți autori, la care subscrie, se desprinde, între altele, convingerea sa că în decursul vremii unele obiceiuri dispar, altele luându-le locul. Studiul lor îi este necesar istoricului, antropologului, etnografului.

Cercetarea monografică l-a obligat să acorde egală atenție și sărbătorilor nelegate de Biserică, sărbătorilor păgâne, dar încreștinate de poporul român, pe care poporul le celebrează „adeseori cu mai mare solemnitate” decât pe cele creștinești. Adică, în conștiința poporului român, sărbătorile nu sunt unele creștine și altele păgâne. El este popor creștin de la nașterea sa și moștenirea sărbătorilor are un caracter sacru pentru el.

Pentru examinarea acestui complex de sărbători cercetate a dobândit o extensiune și o adâncime care depășesc prin efort și prin rezultate poate că tot ceea ce realizează Sim. Fl. Marian până atunci. Relatările din corpul studiului său și din notele de subsol — acestea atât de ample și de numeroase încât alcătuiesc ele însele un alt studiu — nu mai sunt însoțite doar de numele celui ce le-a cules, ci și de al celor care le-au furnizat, precum și de ocupația acestora, localitatea, districtul. De asemenea, spune editorul, poate că nici o altă lucrare a etnografului nu conține, deodată, mai multe relații despre aceleași credințe și datini, obținute de la mai mulți subiecți din aceeași localitate. Pivotal documentar al lucrării îl constituie fi-rește Bucovina (de aici a avut 140 de informatori, iar din celelalte provincii doar 26), însă se observă că nu i-a scăpat nimic din ceea ce se scrisese în și privind celelalte provincii ale țării.

Cu prilejul primirii sale ca membru al Academiei Române, în 1882, în răspunsul la discursul său de recepție, B. P. Hașdeu i-a spus, între altele, că este „singurul etnograf român” din sânul prestigiosului for de cultură. Opera sa era unică „prin multitudinea domeniilor prospectate, prin noutatea adusă în multe studii ale sale, prin scrupulozitatea cu care a investigat zone etnografice până atunci virgine, prin talentul cu care a știut să antreneze un număr record de colaboratori benevoli”.

Sim. Fl. Marian s-a născut la 1 septembrie 1847, în satul Iliești, de lângă Suceava, într-o familie de țărani, tatăl său fiind fiu de preot, iar mama sa fiică de dascăl. A urmat trei clase la școala primară din Iliești (1859—1860), după care a continuat la Școala populară germană din Suceava; este apoi elev la liceul cezaro-crăiesc cu limba de predare germană, unde are profesori cehi, polonezi și germani. Și-a continuat studiile la Gimnaziul superior românesc grăniceresc greco-catolic din Năsăud, unde a terminat clasa a VII-a, și apoi la liceul din Beiuș clasa a VIII-a și examenul de maturitate în 1871.

Între anii 1871 și 1875 a studiat la Facultatea de Teologie de la Cernăuți. După absolvire a ocupat funcția de preot la Poiana Stampii (14 iulie — 10 octombrie 1876), la Căndreni, la Voloca, la Siret, unde, începând de la 8 august 1879 a fost catehet la școala populară mixtă și apoi la școala reală inferioară, din mai 1883 a funcționat ca învățător provizoriu la gimnaziul superior ortodox din Suceava, învățător definitiv de la 17 iulie 1885, iar de la 21 decembrie 1894 — este profesor definitiv. Se stabilește în Suceava și desfășoară de acum și până la trecerea sa în lumea dreptilor o însuflețită activitate în învățământul local, în viața culturală a orașului. Ca publicist a scos, între anii 1886 și 1891, împreună cu T. V. Stefanelli, St. Ștefureac și Matei Lupu, *Revista politică*, prima gazetă românească din Suceava, care și-a propus „să așeze poziția românilor în viața publică din Bucovina și să fie viu sentimentul de solidaritate”. Opera sa etnografică și activitatea sa culturală i-au atras stima și simpatia multor personalități, care i-au vizitat locuința din Suceava, cum au fost: Ion Bogdan, G. Bogdan-Duică, T. T. Burada, Mihai Eminescu, C. I. Istrati, G. Musicescu, G. Weigand, A. D. Xenopol și mulți alții.

Etapa suceveană a vieții sale a fost cea mai prolifică. Acum elaborează și tipărește lucrări privind cele mai diverse componente ale culturii populare: *Ornitologia populară română*, I—II (1883), *Descăntecele populare române* (1886), *Nunta la români*, studiu istorico-etnografic comparativ (1890), *Inmormântarea la români*, studiu etnografic (1892), *Nașterea la români*, studiu etnografic, (1892), *Satire populare române* (1893), *Vrăji, iarmece și destăceri* (1893), *Râsplata. Povesti din Bucovina* (1897), *Sărbătorile la români*, I (1898), II (1899), III (1901), *Poezii populare despre Avram Iancu* (1900), *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor*, studiu folcloric (1903), *Legendele Maicii Domnului*, studiu folcloric (1904), pe a cărui documentație avea să-și scrie Mircea Eliade articolul *Maica Domnului* (în revista *Familia*, Oradea, an. II, nr. 6, iulie-august, 1936, p. 33—38). Unele lucrări i-au apărut și postum, ca *Hore și chiuituri din Bucovina* (1910), iar altele i-au rămas în manuscris până acum, cea mai importantă fiind *Botanica populară*. Toate la un loc, spune editorul, alcătuiesc o operă pentru care autorul ei a fost calificat „figura dominantă în etapa de elaborare a etnologiei române, care profesează un romantism etnografic de bună calitate” (Romulus Vulcănescu, *Etnologia*, 1975, p. 35).

Sim. Fl. Marian, cum îl caracterizează editorul, a fost o energie. Pe lângă activitatea sa de preot și militant pentru drepturile românilor bucovineni, dimensiuni care au făcut din el — cum a scris Leonida Bodnărescu — „duhovnic adevărat și străjă a românismului”, a fost colaborator la Dicționarul Academiei Române, la sfârșitul anului 1897.

Căsătorit în anul 1875 cu Leontina Piotrovski, fiica parohului din Siret, și-au crescut în demnitate trei copii: Inocențiu, care a urmat Facultatea de hidrotehnică la Viena, Liviu, publicist și profesor, figură marcantă a Bucovinei, și Maria, profesoară.

S-a bucurat în timpul vieții de o prețuire meritată: Academia Română i-a decernat Premiul Năsturel-Herescu, pentru lucrarea *Ornitologia populară*. În mai 1882 regele Carol I l-a decorat cu medalia Bene Merenti clasa I, „pentru scrierile populare”, iar la 24 septembrie 1904 l-a decorat cu Coroana României în gradul de ofițer și cu medalia jubiliară. Pe linie bisericească, în aprilie 1896 a primit din partea mitropolitului Arcadie titlul de exarh și brâuul roșu, iar la 2/15 noiembrie 1903 a fost hirotesit protopresbiter. Poartă corespondență cu savanți de prestigiu de peste hotare, care i-au scris, ca: dr. J. Ulrich, profesor de filologie romanică la Universitatea din Zürich, Auguste-Emile Picot, Henry Carnoy, de Beaurepaire-Froment, Achille Millien, tusspatru din Paris, Julian Jaworski, din Lemberg, Vladimir Lamansky din St. Petersburg, Hugo Schuchardt, romanist austriac de la Graz, J. Urban Jarnik și P. Polivka de la Praga. A devenit membru al unor societăți străine, cum a fost Societatea Etnografică din Austria.

Simion Florea Marian s-a stins din viață în urma unei pneumonii,

Semnalăm... Semnalăm...

Magazinul istoric continuă să ne ofere număr de număr studii și informații istorice mereu interesante. E, poate, una din revistele care nu alunecă în partizanate politice. Își menține de la un număr la altul ținuta, în același timp științifică și de popularizare, știind să se facă așteptată.

Ne oprim de data aceasta asupra însemnărilor acad. Virgil Căndea „Athosul și românii” (an XXIX, nr. 2, 1995, p. 3—6). Sunt evocate legăturile spirituale și culturale cu Țările Române de-a lungul unei istorii îndelungate, începând cu secolul al XIV-lea (1361—1364), evocându-se cele mai vechi legături cu Mănăstirea Cutlumuș, zisă chiar „Lavra Țării Românești” sau „Mănăstirea Voievodului”, având în vedere darurile lui Vladislav I, pe timpul stăruinței lui Hariton.

Acad. Virgil Căndea identifică unele din cauzele care i-au legat pe domnitorii Țării Române de Athos. Prin cele dintâi evocă „solidaritatea în istoria Bisericii Orientale”. Aceasta a mers atât de departe încât Porfirie Uspenski, un învățat rus, a putut spune că „nici un alt popor ortodox n-a făcut atât bine pentru Athos cât au făcut românii”.

După solidaritatea ortodoxă, citându-l pe Petre Șt. Năsturel, Virgil Căndea evocă faptul că românii și-au făcut o datorie creștină, de a da la Athos pomeni pentru mântuirea sufletelor rudelor dispărute și pentru iertarea păcatelor lor. De data aceasta, am spune noi, e vorba tot de o solidaritate creștină, dar nu numai cu așezământul monahal ci, mai profund, cu cei plecați. Faptul că se alegea Athosul pentru aceste pomeni, denotă și el marea considerație de care locul se bucura în evlavia românilor.

Se mai notează apoi printre cauzele legăturilor spirituale romano-athonite și „dorința evergeților de a-și câștiga prin fapte bune sănătatea, prosperitatea și siguranța în viața aceasta. Și nu în ultimă instanță, dorința lor de a-și câștiga prețuirea contemporanilor, de a fi recunoscuți ca filantropi și ctitori”.

A fost o vreme când Principatele Române erau principala resursă financiară a întregii Biserici din Orient, precum, până azi idealul atonit mai constituie pentru mulți monahi români idealul de monah, locul ideal pentru desăvârșire deși, în timp, Carpații au putut și ei oferi, și oferă și azi, o spiritualitate de mare calitate, asemănătoare celei din Athos. Pomenește de Sihăstria și de Frăsinei. Virgil Căndea trece în revistă toate acestea, fără să uite bunurile culturale românești care, în timp, au ajuns la Athos și au rămas acolo. De altfel domnia sa a consacrat patru decenii de cercetări pentru inventarierea acestor bunuri, păstrate astăzi în colecțiile Athosului. La sfârșitul însemnărilor sale deplânge faptul că tocmai noi, cei mai mari binefăcători ai Athosului, n-am avut și nu avem acolo o mănăstire a noastră, românească, precum au alte nații. Prodrogul e doar schit. Am mai adăuga la aceasta și faptul că tocmai noi trebuie să ne luptăm cu îndârjire să mai putem trimite acolo, în schiturile noastre, din când în când, câte un monah. Nu pentru că n-am avea doritori de viață monahală, ca și în trecut, ci pentru că nu ni se deschid porțile!

Ne mângâiem și în această privință cu apelul românu-lui, în vremuri și întâmplări care îl nedreptățesc sau îl năpăstuiesc: Există un Dumnezeu în cer care pe toate le vede și face El dreptate!

Revista „Literatură” (nr. 7, 1995) închină câteva pagini poetului Grigore Vieru care a împlinit 60 de ani. Îl sărbătorește texte de Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Eugen Simion, D.R. Popescu, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Gheorghe Tomozei, Ion Brad, Mihai Cimpoi ș.a. Pentru prefațarea textelor revista a ales un text scris chiar de Grigore Vieru din care spicuim: „Cred în restabilirea hotarelor strămoșești și doresc această legitimă restabilire... Știu că Miorița s-a născut în Vrancea, că mântuirea noastră cea mare și adâncă este Putna... Știu că mitropolii cei mai mari și înțelepți se numesc Antonie, Nestor și Daniel, iar Patriarhia noastră este Patriarhia Română, ale cărei răbdare și înțelepciune au știut, totuși, să ferească Biserica neamului de tăvălugul comunist... Nu putem fi o cultură, o știință și o istorie națională fără Eminescu și Creangă... fără Ștefan cel Mare și Sfânt... fără Bălcescu și Iorga, fără Enescu și Maria Tănase, fără Blaga și Argeșzi, fără Brâncuși și Coandă... Cred cu toată inima că Reunirea cu Țara-mamă este inevitabilă. Nu am nimic împotriva Republicii Moldova, pe care am susținut-o de la bun început, și o susțin, dar nu altfel decât ca o treaptă către Reîntregire”.

Tot românul gândește la fel.

ANTONIE P.

la Suceava, la 11/24 aprilie 1907, în vârstă de 60 de ani, lăsând o uriașă moștenire culturală.

În anul 1932 a fost fixată pe zidul casei sale de la Suceava o placă comemorativă și, în fața aceleiași case, i-a fost ridicat un bust. În anul 1974 s-a deschis Casa Memorială și Fondul memorial și documentar „S. Fl. Marian”. Operele sale esențiale, consemnează editorul, urmează abia de acum să fie reeditate. Este o restituire necesară, fiindcă își păstrează valabilitatea observația lui N. Iorga: „Astăzi nu se poate încerca pătrunderea științifică în sufletul acestui neam fără întrebuintă integrală a trebuincioaselor cărți pe care le-a pregătit, poate fără a-și da seama pe deplin de toată însemnătatea lor, harnicul și modestul cleric”. (în *Oameni care au fost*, I, 1967, p. 169).

Alături de marii cărturari și creatori de cultură românească, veniți din plaiurile Moldovei, Varlaam, Dosoftei, Ion Creangă, Mihai Eminescu, N. Iorga, Vasile Pârvan și atâția alții, se află și „harnicul și modestul cleric”, Simion Florea Marian, a cărui operă, ținută sub îndexul cenzurii comuniste, se cere popularizată și cunoscută, și aceasta în special de clericii și teologii români. Este motivul pentru care suntem recunoscători editorului Iordan Datcu și-i mulțumim, și așteptăm restituirea anunțată a întregii opere, și a celei publicate și a celei încă în manuscris, a venerabilului academician, „harnicul și modestul cleric”, Simion Florea Marian.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Aurel Jivi — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalent în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU